

**İNTERNET GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA BARIŞ
ODAKLI HABERCİLİK:
UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÖRNEĞİ**

Gamze DOĞAN

**Yüksek Lisans Tezi
Gazetecilik Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU
2022
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANA BİLİM DALI**

Gamze DOĞAN

**İNTERNET GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA BARIŞ ODAKLI
HABERCİLİK:
UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU**

ERZURUM- 2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "İNTERNET GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA BARIŞ ODAKLI HABERCİLİK: UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÖRNEĞİ " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

07/12/2022

Gamze DOĞAN

* **LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi **MADDE 6– (1)** Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU danışmanlığında, Gamze DOĞAN tarafından hazırlanan bu çalışma 07/12/2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Gazetecilik Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Ömer ALANKA

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. İbrahim Ethem ZİNDEREN

İmza:

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU

İmza:

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
TABLolar DİZİNİ	V
GÖRSELLER DİZİNİ.....	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**ALTERNATİF GAZETECİLİK PRATİKLERİ BAĞLAMINDA BARIŞ****GAZETECİLİĞİ**

1.1. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN GELİŞİMİ	4
1.2. GELENEKSEL GAZETECİLİKTEN İNTERNET GAZETECİLİĞİNE	9
1.3. TÜRKİYE'DE GAZETECİLİĞİN GELİŞİMİ	13
1.4. İNTERNET GAZETECİLİĞİ VE TOPLUMSAL ETKİLERİ.....	17

İKİNCİ BÖLÜM**ALTERNATİF GAZETECİLİK PRATİKLERİ BAĞLAMINDA BARIŞ**

GAZETECİLİĞİ.....	20
2.1. ALTERNATİF BİR GAZETECİLİK PRATIĞI OLARAK BARIŞ	
GAZETECİLİĞİ.....	20
2.1.1. Barış Kavramı.....	22
2.1.2. Barış Gazeteciliği Kavramı ve Tarihi.....	23
2.2. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN İLKELERİ.....	26
2.2.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme	27
2.2.2. Eşit Temsil Hakkı	27
2.2.3. Çözüm Odaklı Habercilik.....	27
2.2.4. Kanıtlanmamış Suçlamalardan Kaçınma.....	28
2.2.5. Belirsiz/Duygusal İfadelerden Kaçınma.....	28
2.3. SAVAŞ GAZETECİLİĞİ KARŞISINDA BARIŞ GAZETECİLİĞİ	28
2.3.1. Savaş Kavramı ve Savaş Gazeteciliği	29
2.3.2. Karşılaştırmalı Olarak Savaş ve Barış Gazeteciliği.....	32

2.4. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER..... 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BARIŞ GAZETECİLİĞİ PERSPEKTİFİNDE UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI'NIN BASINA YANSIMASI

3.1. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ	35
3.1.1. Çalışmanın Amacı	35
3.1.2. Çalışmanın Önemi	35
3.1.3. Çalışmanın Yöntemi	35
3.1.4. Çalışmanın Evren ve Örneklemi.....	36
3.2. UKRAYNA- RUSYA SAVAŞI.....	36
3.3. HABERLERİN ANALİZİ.....	40
3.3.1. Hurriyet.com.tr İncelemesi	40
3.3.1.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme	40
3.3.1.2. Eşit Temsil Hakkı	44
3.3.1.3. Çözüm Odaklı Habercilik	45
3.3.1.4. Kanıtlanmamış Suçlamalardan Kaçınma	46
3.3.1.5. Belirsiz/Duygusal İfadelerden Kaçınma	49
3.3.2. T24 Haber Sitesi İncelemesi	50
3.3.2.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme	50
3.3.2.2. Eşit Temsil Hakkı	52
3.3.2.3. Çözüm Odaklı Habercilik	53
3.3.2.4. Kanıtlanmamış İddialara Yer Verme	54
3.3.2.5. Belirsiz/Duygusal İfadeleri Kullanma	55
3.4. HABERLERİN YORUMLANMASI	55
3.5. FOTOĞRAFLARIN ANALİZİ	62
3.5.1. Hurriyet.com.tr	63
3.5.2. T24 Haber Sitesi	67
3.6. FOTOĞRAFLARIN YORUMLANMASI.....	70
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	74
KAYNAKÇA	77
ÖZGEÇMİŞ.....	83

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İNTERNET GAZETECİLİĞİ BAĞLAMINDA BARIŞ ODAKLI HABERCİLİK:
UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÖRNEĞİ

Gamze DOĞAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU

2023, 83

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU

Doç. Dr. Ömer ALANKA

Doç. Dr. İbrahim Ethem ZİNDEREN

İnternetin insan hayatına girmesiyle birlikte gazetecilik pratikleri de değişime uğramıştır. Dijital medyanın sağladığı imkânlar sayesinde milyonlarca insanın yer aldığı yeni bir sosyal alan oluşmuştur. İletişimi kolay, ucuz ve hızlı bir şekilde sağlayan internet, alternatif medya kuruluşları için yeni fırsatlar doğurmuştur. Kâr amacı güden şirketlerin yönettiği ana akım medya kuruluşlarının aksine daha özgür olan alternatif medya kuruluşlarının internet ile birlikte artması, barış gazeteciliğinin mümkün hale gelmesi açısından gazetecilere fırsatlar sunmuştur. Ancak, savaş gazeteciliği yapan geleneksel medya kuruluşlarının da önünü açmıştır. Aynı zamanda, interneti olan her kullanıcıya haber yapabilme ve olay yerinde bilgi verebilme şansı veren internet, doğru olmayan bilgilerin hızlıca yayılmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, medyada yer alan savaş ve çatışmaya dair haberlerin barış gazeteciliği perspektifinde incelenmesidir. Bu bağlamda Hurriyet.com.tr ve T24 internet sitelerinde yer verilen Ukrayna-Rusya savaşıyla ilgili haberler, içerik analizi yöntemiyle ele alınmıştır. Savaşın başladığı 24 Şubat 2022 ile 24 Nisan 2022 tarihleri arasındaki iki aylık süreçte yayınlanan tüm haberler değerlendirilmiş, Jake Lynch ve Annabel McGoldrick belirledikleri 17 ilke kapsamında oluşturulan 5 kategoride analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnternet Gazeteciliği, Alternatif Medya, Barış Gazeteciliği, Savaş Gazeteciliği, Ukrayna-Rusya Savaşı

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

**IN THE CONTEXT OF INTERNET JOURNALISM PEACE-ORIENTED
JOURNALISM: THE CASE OF UKRAINE-RUSSIA WAR**

Gamze DOĞAN

Advisor: Assist. Prof. Dr. Gülhanım KARAOĞLU

2022, pages

Jury: Assist. Prof. Dr. Gülhanım KARAOĞLU

Assoc. Prof. Dr. Ömer ALANKA

Assoc. Prof. Dr. İbrahim Ethem ZİNDEREN

With the introduction of the Internet into human life, journalism practices have also changed. Thanks to the opportunities provided by digital media, a new social space in which millions of people participate have been formed. The internet offers easy, cheap, and fast communication and has created new opportunities for alternative media organizations. Contrary to the mainstream media organizations run by for-profit companies, the rise of more accessible alternative media outlets and the internet has provided journalists with opportunities to make peace journalism possible. However, it also paved the way for traditional media organizations engaged in war journalism. At the same time, the internet, which gives every user with the internet a chance to make news and provide information at the scene, causes inaccurate information to spread rapidly.

This study aims to examine the news about war and conflict in the media from the perspective of peace journalism. In this context, the news about the Ukraine-Russia war on the Hurriyet.com.tr and T24 websites was examined with content analysis. All the news published in the two months between February 24, 2022, and April 24, 2022, when the war began, were analyzed in 5 categories created within the scope of 17 principles determined by Jake Lynch and Annabel McGoldrick

Keywords: Internet Journalism, Alternative Media, Peace Journalism, War Journalism, Ukraine-Russia War

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Barış Gazeteciliği ve Savaş Gazeteciliği Karşılaştırması	33
Tablo 2. Hurriyet.com.tr Resmi Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları	42
Tablo 3. Hurriyet.com.tr Resmi Olmayan Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları	43
Tablo 4. Hurriyet.com.tr’de Ülkelerin Eşit Temsil Oranları	44
Tablo 5. Hurriyet.com.tr’de Liderlerin Eşit Temsil Oranları	44
Tablo 6. Hurriyet.com.tr Savaş Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranları	45
Tablo 7. Hurriyet.com.tr Barış Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranları	45
Tablo 8. Hurriyet.com.tr’nin İddia İçeren Haberleri	46
Tablo 9. Hurriyet.com.tr’nin Belirsiz/Duygusal İfadelere Yer Verme Oranı	49
Tablo 10. T24 Resmi Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları	51
Tablo 11. T24 Resmi Olmayan Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları	52
Tablo 12. T24 Haber Sitesinde Ülkelerin Eşit Temsil Oranı.....	52
Tablo 13. T24 Haber Sitesinde Liderlerin Eşit Temsil Oranı	53
Tablo 14. T24’te Savaş Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranı.....	53
Tablo 15. T24’te Barış Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranı..	53
Tablo 16. T24 Haber Sitesinin İddia İçeren Haberleri	54
Tablo 17. Hurriyet.com.tr’nin Fotoğraflarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı.....	63
Tablo 18. Hurriyet.com.tr’nin Videolarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı	64
Tablo 19. Hurriyet.com.tr’nin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı.....	64
Tablo 20. Hurriyet.com.tr’nin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı.....	65
Tablo 21. Hurriyet.com.tr’nin Fotoğraflarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı	65
Tablo 22. Hurriyet.com.tr’nin Videolarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı	66

Tablo 23. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Savaş Alanlarına/ Silahlara Yer Verme Oranı	66
Tablo 24. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Savaş Alanlarına/Silahlara Yer Verme Oranı.....	66
Tablo 25. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Liderlere Yer Verme Oranı	67
Tablo 26. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Liderlere Yer Verme Oranı.....	67
Tablo 27. T24'ün Fotoğraflarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı	68
Tablo 28. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı.....	68
Tablo 29. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı.....	68
Tablo 30. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı...	69
Tablo 31. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Savaş Alanlarına/ Silahlara Yer Verme Oranı	69

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Zelenski'nin Putin'e Mesaj: Bu Savaşı Durduracak Gücün Var.....	55
Görsel 2. T24 Örnek Haber: İletişim Uzmanı Prof. Haluk Şahin: Rusya Ukrayna Savaşına Tarihin İlk "Hahikat Sonrası" Savaşı Diyebiliriz.....	56
Görsel 3. T24 Örnek Haber: Zelenski, "Putin Karşıtı Koalisyon Kuruyoruz" Dedi; Erdoğan Dahil, Dünya Liderleriyle Konuştuğunu Söyledi	57
Görsel 4. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: NATO Zirvesi'nde Aile Fotoğrafi... Tarihi Görüşme: Türkiye Çözüm İçin Devrede.....	58
Görsel 5. T24 Örnek Haber: Zelenski 'den İstanbul'daki Müzakereye İlişkin Açıklama: Olumlu Sinyaller Var.....	59
Görsel 6. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Ukrayna Savaşında Korkunç İddia! Putin Zelenski İçin 400 Kişilik Suikast Ekibi Gönderdi.....	60
Görsel 7. T24 Örnek Haber: Güvenlik Kaynakları: Putin'in Saldırgan Tavrılarının Arkasında Kanser Tedavisi Yatıyor Olabilir	61
Görsel 8. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Putin'in Korkutan Yalnızlığı! Rus Gazetecinin Yazdıkları Endişe Yarattı	62
Görsel 9. T24 Haber Fotoğrafi: Zelenski.....	70
Görsel 10. T24 Haber Fotoğrafi: Putin.....	71
Görsel 11. Hurriyet.com.tr Haber Fotoğrafi: Cansız Bedenler	72
Görsel 12. Hurriyet.com.tr Haber Fotoğrafi: Zelenski	73

ÖNSÖZ

Tez yazım süreci boyunca benden desteğini ve yardımını esirgemeyen ve bu süreç içerisinde her daim yolumu bulmamı sağlayan sayın danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülhanım KARAOĞLU'na teşekkür ederim.

Tüm bu süreç boyunca desteklerini ve sevgilerini her daim yanımda hissettiğim ailemeen iyi dileklerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Erzurum-2022

Gamze DOĞAN

GİRİŞ

İnsanlık tarihinde toplumlar arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel alışveriş iletişim araçları sayesinde gerçekleşmektedir. Kitle iletişim araçları zamanla gelişerek günümüzdeki iletişim ortamını yaratmıştır. İnternet artık günlük hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Herkesin kendi medyasını oluşturabildiği ve kısa sürede milyonlarca insana ulaşabildiği bu sanal evren toplumsal ilişkilerin belirlendiği yeni mecra haline gelmiştir.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması gazetecilik pratiklerinin değişmesine yol açmıştır. Geleneksel medyada olmayan fırsatlar sunan, ucuz ve kolayca ulaşılabilir olan internet kısa bir sürede milyarlarca kullanıcıya ulaşmıştır. Aynı zamanda, gazetecilere geleneksel medya kuruluşlarına göre özgürce ve daha ucuz yollarla haber yapabileme fırsatı sunmuştur. Gazetecilerin daha düşük maliyet ile yayıncılık yapabilmelerine olanak sağlayan bu yeni alan, bir taraftan alternatif mecralar kurulmasını sağlarken, diğer taraftan geleneksel medya kuruluşlarının zamanla internet ortamına girmesine sebep olmuştur. Gazetecilere haberi videolarla, fotoğraflarla çeşitlendirme, olayın gelişimine göre içeriği güncelleyebilme, okuyucuyla iletişim kurabilme ve anlık olarak paylaşabilmegibi fırsatlar sunan internet medyası, internet gazeteciliği gibi yeni bir gazetecilik türünü ortaya çıkarmıştır.

2000’li yılların ardından Facebook, Instagram, Youtube ve Twitter gibi sosyal medya kuruluşlarının milyarlarca kullanıcıya ulaşması tüm internet kullanıcılarına haberci olma fırsatı vermiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olayın saniyeler içerisinde sosyal medyada milyonlarca insana ulaşması gazetecilik için bir avantaj olduğu kadar, yanlış bilginin hızla yayılmasının önünü açmıştır. İnternette medya kanallarının artmasıyla birlikte, dördüncü güç olarak tanımlanan gazeteciliğin kurucu unsurları olan tarafsızlığa, kamu yararına, birey haklarına saygıya ve objektifliğe daha fazla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Medya şirketlerinin televizyonda ve gazetelerde çıkan haberleri tiraj ve reyting kaygısıyla hazırlamalarının yerini internette daha fazla tıklanma için oluşturulan içerikler almıştır. Reklamverenlerin haber sitelerine yatırım yapmasıyla birlikte, internette yayınlanan haberlerde kullanılan başlıklar ve fotoğraflar bu kaygı ile oluşturulmaya başlanmıştır.

Şiddet ve savaş haberlerinin sık sık paylaşıldığı ve haberlerin magazinleştirildiği internet ortamında haber başlıklarında ve fotoğraflarında etik anlayıştan uzaklaşmaktadır. Medya gruplarının haberi oluşturma şekli, ideolojik görüşlerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Aynı zamanda internet ortamında her kullanıcının olay anından görüntüler paylaşabilmesi, ölen ya da yaralanan insanların mahremiyetinin yok sayılmasına ve vahşet içeren fotoğrafların tüm çıplaklığıyla yayımlanmasına sebep olmaktadır. Savaşa ilişkin fotoğrafların internet ortamında denetlenmeden yayınlanması, insanların katliam içeren görüntüleri normalleştirmesine sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra savaşlarda çekilen fotoğraflar uluslararası medya kuruluşlarında farklı siyasi amaçlar içeren başlıklar ve haber metinleriyle yer alabilmektedir. Savaş alanlarından servis edilen haberler birçok tartışmaya yol açarken, siyasilerin aldıkları kararlarda da önemli bir rol oynamaktadır.

Geleneksel haber kuruluşundan ayrılan gazetecilerin kendi medya kuruluşlarını oluşturabilmesi alternatif medya kanallarının önü açılmıştır. Alternatif medya kuruluşları, sesini duyuramayan birey ve grupların sesi olarak, geleneksel gazetelerden farklılaşan bir söylem barındırmaktadır. Aykırı grupların bilinçlenmesinde önemli bir rol oynayan alternatif medya, aktif vatandaşlık katkılarıyla siyasal yaşamı da şekillendirebilmektedir.

İnternet gazeteciliği, aynı zamanda barış odaklı habercilik için ise yepyeni fırsatlar doğurmuştur. İnternet ortamında yapılan haberlerde, ses, video, tablo ve konuyla ilgili geniş kapsamlı çalışmalara yer verilebilmesi barış gazeteciliğinin uygulanabilmesi için avantaj sağlamaktadır. Geleneksel medya kuruluşlarının dijital platformlara taşınmasının ardından, savaş/çatışma taraflı haberler daha fazla okuyucuyla buluşmaya başlamıştır. Bu da savaşın gerekli olduğu algısını güçlendirerek şiddeti normalleştirmekte ve barışı daha zor hale getirmektedir. Barış odaklı gazetecilik, lider değil toplum odaklı, sıradan insanların sesi olan ve toplumsal barışın sağlanmasında yaratıcı fikirler sunan bir gazetecilik pratiğidir. Tarafların “tehdit” ya da ‘düşman’ olarak gösterildiği, savaş olumlayan ve gerekli olarak gösteren geleneksel medya kuruluşlarının karşısında barış gazeteciliği, daha adil ve etik bir habercilik anlayışı sunmaktadır. Sadece çatışmaya yönelmek yerine, yarattığı yıkıma ışık tutmak, barışı korumak ve savaş sonlandırmak için kamuoyu baskısı oluşturmak adına önem taşımaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde iletişimin önemi, Türkiye’de ve dünyada bilgi ve iletişim teknolojilerinin, internet gazeteciliğinin gelişimi ve toplumsal etkisi anlatılmıştır. İkinci bölümünde alternatif gazetecilik pratikleri bağlamında barış gazeteciliği ve geleneksel gazetecilik bağlamında savaş gazeteciliği irdelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde Ukrayna-Rusya Savaşı haberlerinin barış gazeteciliği perspektifinden internet gazeteciliğindeki sunumu araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF GAZETECİLİK PRATİKLERİ BAĞLAMINDA BARIŞ GAZETECİLİĞİ

1.1. İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN GELİŞİMİ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesinin ardından ortaya çıkan internet insanların enformasyona ulaşmasında köklü değişikliklere yol açmıştır. Bilgiye ulaşmada zaman ve mekân kısıtlamalarının kalkması dünyada küresel bir iletişim ortamı sağlamıştır.

İletişim, insanın fiziksel, psikolojik ve toplumsal varlığını sürdürmesinin zorunlu koşuludur. İletişimin yokluğu insanın ve toplumun yokluğu demektir. İnsan kendi fiziksel, psikolojik ve toplumsal varlığını çeşitli örgütlü yapılar içinde ve o yapılardan geçerek gerçekleştirir (Erdoğan, 2007: 12). İnternetin temelleri uzun bir tarihsel süreçte atılmış ve teknolojik dönüşümler dünyanın dört bir tarafını etkileyerek şimdiki toplumların kültürünü şekillendirmiştir. Bilgiye daha hızlı ulaşmak ve iletişimi daha kolay hale getirmek adına dünyada gerçekleşen olaylar, buluşlar, devletlerin attığı adımlar günümüzdeki toplumları anlamak ve çözümlmek için önemlidir.

İlk olarak Avrupa'da 1450 yılında matbaanın icat edilmesiyle başlayan ve Fransa'da sanayi devrimine kadar süren erken modern dönem, halkın bilgi kaynaklarına ulaşmasının kolaylaştığı ilk dönemdir. Alman matbaacılar tarafından Avrupa'ya hızla yayılan matbaacılık 1500 yılına kadar 250'den fazla merkezde baskı makinesi kurulmasına sebep olmuştur. Matbaanın yayılması Rusya ve Müslüman bölgesi gibi kültürel koşulların elverişli olmadığı yerlerde ise daha yavaş gerçekleşmiştir. 1564 yılında Moskova'da kurulan ilk baskı makinesinin ayak takımı tarafından yıkılması Çar Büyük Petro'nun 1711 yılında Petersburg'da ilk matbaayı kurmasına kadar süreci uzatmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise matbaa özellikle dinsel sebeplerden dolayı 18. yüzyıla kadar kullanılmamıştır (Briggs ve Burke, 2011: 25-27). Dini kitaplarda yanlışlık yapılmaması, yüksek kâğıt ücretleri ve hattatların işlerinin elinden alınması korkusuyla başlattıkları muhalefet matbaanın uzun yıllar kullanılmamasındaki diğer sebeplerdir.

Batıdan bin yıl önce bilgilerini ilk işleyen devlet olan Çin, 7. yüzyılın sonlarına doğru matbuatı kullanmaya başlamıştır. MS 960'da pusulayı keşfedip 14. Yüzyıldan sonra dünyanın en güçlü gemilerine sahip olan ve kâğıt ve baskının tarihte ilk kez kullanıldığı Çin'de Sanayi Devrimi Avrupa'dan yüzyıl sonra gerçekleşmiştir (Castells, 2005: 9). Avrupa'nın diğer bölgelere göre daha önce matbaa ile bilgiyi çoğaltılabilir ve kolay erişilebilir hale getirmesi, yazılı kaynak açısından dünyanın merkezi olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

Matbaadan sonra ikinci önemli dönemeç Sanayi Devrimi'dir. İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi'nin ardından hızla gelişen makineleşme sonucunda nüfus artmış ve toplumsal yapı hızla değişmeye başlamıştır. 1712 yılında ilk buhar makinesinin ortaya çıkışıyla başlayan Sanayi Devrimi artık insan gücünün yerini teknolojik makinelerin aldığı yepyeni bir dünya yaratmıştır. İş gücünün yerini makinelerin alması yeni kurumların ortaya çıkmasına ve mevcut yönetim yapılarının değişmesine yol açmıştır. Sanayi devriminden önce din, arazi ve askerlik üzerine yoğunlaşan yönetim anlayışı yerini ekonomi ve politikaya bırakmıştır. Özel kuruluşlar ve sendikaların çıkmaya başladığı bu dönemde toplumun alt grupları da yönetimde söz sahibi olmaya başlamıştır (Karaduman, 2009: 12-13).

Marx ve Engels ise Komünist Manifestosunda buhar ve makinenin keşfi ile modern sanayi devrinin başladığını ve sanayici orta sınıfın yerini dev sanayi ordu komutanlarının, milyonerlerin ve modern burjuvaların aldığını belirtmiştir. Sanayi devrimi ile birlikte deniz ve demiryolları aracılığıyla ticaretin yaygınlaşması burjuva sınıfının daha da büyümesini sağlamıştır. Bu hızla büyüyen batıdaki yeni burjuva sınıfı, ürünlerini satmak için yeni pazarlara gereksinim duyunca diğer ülkelerdeki üretim ve tüketimi tek bir merkeze bağlamaya başlamıştır. Burjuvazi iletişimin kolaylaşmasının ve üretim araçlarının hızla gelişmesinin ardından nüfusu hızla artmaya başlayan büyük kentleriyle; köyleri, gelişmemiş ülkeleri ve Doğu'yu uygarlık adımı verdiği Batı'nın egemenliği altına almıştır (Marx ve Engels, 2008: 51-54).

Trenler ve gemilerin sanayi devriminin etkisiyle ulusal ve uluslararası birçok yere ulaşımının sağlanması ile iletişim mektuplarla daha hızlı hale gelmiştir. 1840 yılında Birleşik Krallıkta Kraliçe Victoria'nın fotoğrafının bulunduğu ilk pul mektupların tüm ülkelere ucuz ve sabit bir ücretle yayılmasını sağlamıştır. Giderek İsviçre, Fransa ve

Almanya'ya yayılan ve belirli bir sisteme oturan posta kartları aynı zamanda insanlara iletişim kurdukları kişilere yazdıkları mesajların başkaları tarafından okunma kaygısına da beraberinde getirmiştir. Mahremiyetin ihlal edilmesi korkusu bir süre sonra mektupların içeriğini sıradanlaştırmış, böylece başkaları tarafından okunma kaygısı da sorun olmamaya başlamıştır (Briggs ve Burke, 2011: 160).

Sanayi Devrimi ile birlikte seri üretim sayesinde ucuzlaşan ve insan hayatına giren kitle iletişim araçları hızla Avrupa'ya daha sonra tüm dünyaya yayılmıştır. Ardından Amerika'nın tüm dünyada öncüsü olacağı medya alanındaki büyük yenilikler sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişi hızlandırmıştır.

Telgraf ortaya çıkmadan önce optik bir telgraf şebekesi olan *semafor* 18. yüzyılın sonlarında doğru Fransa'da Claude Chappe tarafından bulunmuştur. Fransız İmparatoru Napolyon tarafından etkin bir şekilde askeri alanda kullanılan Semaforlar, ışıklar ya da bayraklarla belirli uzaklıklar arasındaki gözetleme kulelerinden iletişimi sinyallerle sağlayan bir aracı görevi görmekteydi. 100 yıl sonra elektrikli telgrafın icat edilmesinin ardından tedavülden kaldırılmıştır (Aktaran: Öztürk, 2017: 11-12). Samuel Morse'un 1832 yılında icat ettiği Mors Alfabeti, bilgi aktarımında hızın önemli hale gelmesini sağlayarak, basın için büyük bir dönüm noktası olmuştur. 1894 yılında Mors koduyla ilk kez haberleşme denemelerini başarılı bir şekilde gerçekleştiren İtalyan mucit ve elektrik mühendisi Guglielmo Marconi kablosuz telgrafın ilk adımlarını Bologna'da atmıştır. 1899'da Marconi, Mors alfabeti ile mesaj göndererek ilk bağlantıyı kurmayı başarmıştır (Karaduman, 2009: 72).

İnsanların ilk elden sesli yanıt sistemiyle hızlıca bilgiye ulaştıkları ilk aygıtlardan biri olan radyo İkinci Dünya Savaşında propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Dünya tarihinin evrensel ve aynı zamanda en ucuz iletişim aracı olarak büyük talep gören radyo, kolay denetlenebilir yapısından dolayı özellikle totaliter ülkelerde mikrofonu en büyük silah haline getirmiştir. 1920'li yıllarda ilk yayının yapıldığı bu yeni mecra, 2. Dünya Savaşı'ndan televizyonun yaygınlaşip yerini alacağı 1960'lı yıllara kadar altın çağını yaşamıştır. 1936 yılında ilk yayını yapılan televizyonun kitle iletişim aracı olarak 1950'den sonra gelişmeye başlamasının nedeni ise, savaş döneminde mühendislerin başka alanlarda çaba göstermek zorunda kalmasıdır (Aktaran: Karaduman, 2009: 74-75).

1947 yılında Bardeen, Brattain ve Shockley adlı üç fizikçinin elektrikli aletlerin temel yapı taşlarından biri olan transistörün icadı, makineler arası iletişimin mantığının çözülmesini sağlamıştır. Çip olarak bilinen bu iletişim aygıtları 4 yıl sonra Shockley'in yeni icadı bağlantı transistörü ile yaygınlık kazanmıştır. Jack Kilbi (Texas Instrument mühendisi) ve Bob Noyce'un (Fairchild'in kurucusu) mikro-elektronikte belirleyici hamlesi 1597 yılında entegre devre icadı ile gelmiştir. İmalat teknolojilerinin hızla gelişmesiyle birlikte bilgisayarlar için daha iyi çipler üretilmeye başlamıştır. 1971 yılında Silikon vadisinden Ted Hoff'un mikro-işlemci yerleştirilmiş ilk bilgisayarı icat etmesinin ardından artık bilgi her yere işlenebilir duruma gelmiştir (Castells, 2005: 51-52).

20. Yüzyılın ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde Savunma Bakanlığının SSCB ile girdiği soğuk savaş döneminde nükleer başlıklı füzeleri kontrol etmek için ARPANET (Amerikan Askeri Araştırma Projesi) projesi ile temellerinin atıldığı internet, ilk başlarda denetim mekanizması olarak telgraf ve radyoda da olduğu gibi askeri alanda kullanılmaya başlanmıştır. Bir askeri teknoloji olarak yaratılan bu ağ bilim insanlarının geliştirmesiyle bir medya haline gelmiş ve daha sonra da ticarete hemen uyum sağlamıştır (Atabek, 2003: 68). 1969 yılında Amerikan Askeri Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen ilk bağlantı ile internetin ilk şekli ortaya çıkmıştır. Bu bağlantı dört merkez arasında gerçekleştirilmiştir. Stanford Research Institute, University of California at Los Angeles, University of Utah ve University of California at Santa Barbara'nın ana bilgisayarları aracılığıyla sağlanan bağlantı Ekim 1972 yılında Uluslararası Bilgisayar İletişim Konferansı'nda ARPANET'in NCP (Network Control Program) ile birleşmesi sonucunu doğurmuştur (Çakır ve Topçu, 2006: 75). 1972 yılında Arpanet ilk kez elektronik postayı kullanıma açarken, yaklaşık 1 yıl sonra trafiğinin yüzde 73'ünü e-mektuba ayırmıştır (Aktaran: Başaran, 2003: 148).

İnternetin mülkiyetinin olmaması, esnek yapısı ve gezinme olanağı kamusal alana hızla yayılmasını kolaylaştırmıştır. Devlet katkısıyla kurulan ARPANET, ilk başlarda üniversiteler ve araştırma kuruluşları arasında sınırlı bir ağ görevi görmüştür. 1975 yılından sonra bilgisayarlara bir zarar gelse dahi ayakta kalan bu yeni yüksek teknolojinin yaklaşık 2000 mühendis ve fizikçi kullanıcısı mevcuttur (Briggs ve Burke, 2011: 329). 1973 yılında Vint Cerf'in kökten yeni bir tasarımla bilgisayarları şebekelere bağlayan yeni bir sistem geliştirmesi kişisel iletişimi mümkün hale getirmiştir. 1983 yılında ARPANET'ten Robert Kahn ile iş birliği yaparak günümüzde hala kullanılmakta olan @

simgesi, com adresi gibi kalıcı protokollerin yer alacağı İnternet Protokolünü hazırlamıştır. İnternet ağının ticari olarak kullanılmaya başlaması ise 1979 yılında yemek hizmeti veren CompuServe ile başlamıştır. Bu şirketi American Online ve Prodigy izlemiştir. Sadece iki yıl içerisinde 1985 yılında ortak üye tabanlarında 3.5 milyon kişiye ulaşan şirketler, diğer ticari grupları etkileyerek internete olan talebin artmasını sağlamıştır (Briggs ve Burke, 2011: 330).

Tom Jennings'in 1983 yılında geliştirdiği yeni bir yazılım ile aynı arayüze sahip PC'ler arasında iletişim kurularak haber bültenleri postalanmaya başlanmıştır. ABD'de 1990 yılında Fidonet'in temellerinin atılması, yaklaşık 2 bin 500 bilgisayar kullanıcısını bir araya getiren bu sistem sayesinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler ışığında sadece telefon hattı, PC ve modem ile kullanılabilen bülten tahtası sistemleri kısa sürede Amerika Birleşik Devletleri'nden tüm dünyaya yayılmıştır. Ancak, internete bağlı bilgisayarları anlamak ve bilgiye ulaşmak toplumun geneli için yeterince kolay olmamıştır (Castells, 2005: 63-64).

Ekonomik ve bir multimedya olarak işlevselliğiyle tekil bir medya olan internet hızlı ve bedava olan içerikleriyle birçok kullanıcının katılımına olanak sağlamıştır. Dijital medya, Batı toplumlarının öğretilerine yakınlığıyla dünyadaki tüm toplumlara ilişkisini kolay bir şekilde sağlamıştır. Aynı zamanda insanları ücretsiz içerik üretimine itmesiyle geleneksel medya kuruluşlarından farklılık göstermektedir (Aktaran: Maiget, 2011: 343).

1995 yılına gelindiğinde kâr amacı gütmeyen özel şirket ağlarının büyümesi ve ticari baskılar, hükümete bağlı olan son ağın da kapatılmasına neden olmuştur. Böylece internetin tamamen özelleşmesinin önü açılmıştır. Bu gelişmeler interneti artık denetlenemeyen bir mekanizma haline getirmiştir (Castells, 2005: 59). 1995 yılı enformasyona ulaşma konusunda önemli bir tarih olmuştur. WEB sayfası olarak Yahoo ardından da Google kullanıma açılmıştır. Yine 1995 yılında e-ticaret siteleri Amazon ve Ebay kurulmuştur (Aydoğan ve Başaran, 2012: 228-229).

Türk Dil Kurumunun “vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak görünmesini ve duyulmasını sağlayan aygıt” (TDK, 2021) olarak açıkladığı televizyon, 1960 yılında girdiği altın çağına internetin hayatımıza girmesiyle veda etmiştir. Herkesin kendi kanalını açabildiği internet ortamına karşın televizyonun rutin programlardan ve sıkı denetlenen içeriklerden oluşması özellikle sosyal medya platformlarının hayatımıza

girdiği 2005 yılından itibaren alıcısının büyük bir kısmını kaybetmesine neden olmuştur. Günümüzde internetteki içeriklere yoğun talep olması, televizyonları standart fonksiyonlarından farklı olarak internete bağlanabilen çoklu interaktif medya araçlarından biri haline getirmiştir.

İnternet, 1995’li yıllardan sonra sadece bilgi kaynağı olma işlevinden sıyrılarak insanlar arasındaki iletişimi ve ticareti hızlı bir şekilde sağlamaya başlamıştır. 2005 yılından sonra ise sosyal medya platformlarının hayatımıza girmesiyle birlikte sanal bir sosyal alana dönüşmüştür. Aynı zamanda, akıllı telefonların ve dizüstü bilgisayarların yaygınlaşmasıyla dünyanın büyük çoğunluğu için insan hayatının günlük rutinlerini gerçekleştirme açısından vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. 2010’lu yıllardan sonra Twitter, Netflix, Google ve alt şirketi Youtube ve Facebook şirketi bünyesinde olan Instagram ve Whatsapp, milyarlarca insanın sanal olarak katılım gösterdiği dev bir evren yaratmıştır. Ücretsiz olmaları sayesinde kısa sürede büyüyen bu şirketler, son yıllarda insanların özel bilgilerini arşivlediği ve bazı şirketlere sattığı iddialarıyla suçlanmaya başlanmıştır. Facebook kurucusu Mark Zuckerberg 87 milyon Facebook kullanıcının bilgilerini Cambridge Analytica şirketine verdiği ile ilgili açılan dava için 2018’in Nisan ayında ABD Kongresinde ifade vermesi ve özür dilemesi sosyal medya platformlarının güvenliğinin sorgulanmasına yol açmıştır.¹

1.2. GELENEKSEL GAZETECİLİKTEN İNTERNET GAZETECİLİĞİNE

80’li yıllardan sonra teknolojinin gelişmesi ile birlikte daha çok okuyucuya ulaşma fırsatı bulan gazete sahiplerinin makine giderleri için büyük bir sermayeye ihtiyaç duyması, habercilerin büyük şirketler altında çalışmaya başlamasına sebep olmuştur. Tarih boyunca egemen güçlerin sahip olduğu iletişim kanalları sosyal ağların ortaya çıkmasıyla birlikte özerk yapısıyla kontrolü iktidarlar için daha güç hale gelmiştir. Her yaştan ve düşünceden insanın bir araya geldiği bu kamusal alanda görüntü ve fikirler saniyeler içerisinde yayılmaya başlamıştır (Castells, 2018: 17-18).

Tokgöz (1994: 65) gazete, radyo ve televizyonun sağladığı avantajlar ve farklılıklarını şu şekilde açıklamıştır:

---

¹ 'Facebook'a Cambridge Analytica skandalı nedeniyle 5 milyar dolar ceza kesilecek' ,BBC, Erişim Tarihi: 30.03.2021 , Bağlantı: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48974921>

Haberin zamanlılığı yönünden, yenilik ve anilik öğeleri radyo için ön plânda yer alırken, gazeteler bakımından geçerlilik ön plâna çıkmaktadır. Televizyon yönünden ise, yenilik, anilik ve geçerlilik duruma göre önem kazanmakta, fakat çoğunlukla, yenilik ve anilik öğeleri radyo gibi önemli ölçüde değerlendirilmektedir. Gazeteler yönünden geçerliliğin ön plâna geçmesi, gazetenin hazırlanması bakımından uzun zaman gerekmesiyönündendir. Daha başka deyişle, gazeteler yine anilik ve yeniliğe ellerinden geldiği kadar değer verirken, bu öğelerin geçerli olmasını ön plânda tutmak zorundadırlar.

Teknoloji alanında gerçekleştirilen buluşlar gazetecilik pratiklerini önemli ölçüde etkilemiştir. Matbaa, telgraf, radyo, televizyon, bilgisayar ve internetin belirli aşamalarla hayatımıza girmesiyle birlikte insanlar arasındaki bilgi alışverişi gittikçe karmaşık bir hal almıştır. Her yeni kitle iletişim aracı toplumsal ilişkileri ve haberciliği yeniden şekillendirmiştir. Bu yüzden baskı makinelerinin artarak gazetelerin seri üretilmeye başladığı yılları anlamak günümüz açısından önemlidir. Baskıda seri üretimin başladığı yıllardan itibaren dünyada okuryazarlık oranı artış göstermiş, gazeteye olan ilgi giderek büyümüştür. Toplumsal ilişkileri yeniden şekillendiren gazeteler önemli bir güç haline gelmiştir. İnsanların haber alma ihtiyacını karşılarken aynı zamanda çarpıcı haberleriyle toplumun düşüncelerini yönlendirebilme kabiliyetine sahip olan basın kuruluşlarının bu başarısı, kısa sürede egemen güçlerin de dikkatini çekmiştir.

Telekomünikasyon ağları, dünyanın etrafında uydu bağlantılarıyla oluşturulan yapay iletişim ortamı yaratmıştır. Bilim insanları her geçen gün geliştirilen yeni teknolojiler ile bu bağlantıları dünyanın her bölgesine yeni aygıtlar icat ederek daha kapsamlı bir şekilde ulaştırmaya devam etmektedir. Görüntülü, sesli ve yazılı bir şekilde bilgi akışını gerçekleştirdiğimiz bu cihazlar, radyo sinyalleri ve uydu bağlantıları sayesinde sürekli olarak bir yerden başka bir yere veri akışı sağlanmaktadır (Aktaran: Vural ve Bat, 2010: 3350).

İnsanlar arası iletişimin anlık olarak gerçekleştirilmesi yeni haber türlerini ortaya çıkarmıştır. Telgrafın icat edildiği ilk dönemlerde iletişimin sık sık kesilmesi, gazetecilerin haber yazma tekniklerini değiştirerek önemli bilgileri ilk paragrafta, olayın detaylarını ise haberin sonlarında aktarmalarına neden olmuştur. Bu da günümüz internet haberciliğinde de sıklıkla kullanılmakta olan ters piramit tekniğini ortaya çıkarmıştır (Karaduman, 2009: 73).

1. Dünya Savaşı'nın ardından popülerleşen radyo ve 2. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı bir yükseliş yaparak insan hayatına giren televizyon, okuma yazma becerisi istememesi yönüyle gazetelere göre daha kolay benimsenmiştir. Yeni teknolojik aygıtlar haber toplama ve yazmanın hızlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayarak gazetecilik pratiklerinin değişmesine sebep olmuştur. Ancak sağladığı avantajlar büyük masraflara yol açmıştır. Büyük bir sermaye ile işletilmek zorunda olan haber ajansları aynı zamanda kurucularının fikirlerini yansıtmaktadır. Bu da basın özgürlüğü konusunu gündeme getirmekte ve herkesi bu konuda düşünmeye yönlendirmektedir (Tokgöz, 1994: 4,8).

Gazeteciliğin sadece yazılı medyada devam ettiği uzun yılların ardından günümüzde habercilik anlayışı zamanla teknolojik gelişmelerin ışığında dijitalle evrilmiştir. Kitle iletişim araçlarının ucuzlaşmasının ve internetin dünyada ortaya çıkışının ardından anaakım medyanın tekelinde olan gazetecilik artık herkesin bilgisayarının ya da telefonunun başında yapabileceği bir meslek haline gelmiştir.

Anaakım medyanın getirdiği sınırlamalardan kurtulma imkânı sunan internet ortamı daha önce sorunlarını anlatma fırsatı olmamış birey ve grupları bilgilerini paylaşmak ve hükümete baskı yapmak için bir araya getirmiştir. Ancak, anaakım medyanın internete geçişinin ve devletlerin interneti sıkı bir şekilde denetlemesinin ardından muhalif sesler daha da baskı altına alınmaya başlamıştır. Büyük şirketlerin sosyal medya ağları kurarak milyarlarca insanın en özel bilgilerine sahip olması, reklamları kullanıcıların etkileşimine göre kişiselleştirmesi, interneti güvensiz bir ortam haline getirmiştir. Milyarlarca bilginin saniyeler içerisinde sunulduğu ortamda bilginin doğruluğu gittikçe tartışılır hale gelmektedir. Doğru bilgiye ulaşmanın çok zor bir hale geldiği internette gazetecilik pratiklerinin dönüşmesine yol açmıştır. Anaakım medya kanallarının sosyal medya hesaplarından haber sitelerine yönlendirmek için yayınladığı haberlere tıklanması için hazırladığı başlıklar ve haber içeriğinin bilgi içermemesi insanların bu yeni mecraya güvenini daha da azaltmıştır. Şirketlerin ihtiyaçlarına yönelik hizmete sokulan bu yeni teknolojilerin internet kullanıcılarının etkileşimini esas alarak içerik sunması, savaş, ekonomi gibi konulardan insanların kolayca uzaklaşabilmesini sağlamaktadır. Reklam veren kuruluşların haber içeriklerinde eğlenceyi tercih etmesi ve yatırım yapması kamusal alanın tamamen değişmesine ve doğa, siyaset gibi ciddi olan içeriklerin azalmasına sebebiyet vermiştir. Siyasal kayıtsızlık üreten bu içerikler, medya şirketlerinin toplumları "tüketici" olarak görmesine ve dönüşmesine yol açmıştır.

Tüketicilerinden internet aracılığıyla birçok bilgi elde eden online platformlar, kullanıcıların mahremiyetini azaltarak ticarileşmelerini artırmaktadır. Günümüzde internetin birkaç şirket altında merkezileştirilmesi ise sosyal medya devlerinin insanları daha güçlü araçlarla daha kolay manipüle etmesini sağlamıştır (Herman ve Chomsky, 2012: 19-23).

“Gerçeğe bir son veren şey gerçekten daha da gerçek gibi görünen şeydir” (Baudrillard, 2003: 116).

Baudrillard (2003: 114, 115, 117), anlamı yok ederek gerçek olduğuna ikna eden ve haber biçimine sokan iletişim araçlarının gönderdikleri mesajlarla ilgilenmeyen gurupların gerçek anlamda toplumsallaşmamış olarak kabul edildiğini belirtmektedir. Gittikçe artan haberlere karşın daha az anlam üretildiğini belirten Baudrillard habere sorgusuzca inanılmasının sebebinin sürekli olarak tekrar edilmesinden kaynaklandığını savunmaktadır.

Çevrimiçi gazeteler internet ortamının sağladığı yenilikler sayesinde kullanıcılarına geleneksel yayıncılıktan farklı olarak çeşitlendirilmiş bir medya içeriği sunmaktadır. Haberin tüm detaylarının sesli, görüntülü veya grafiklere başvurarak yayınlanabileceği internet sitelerinde basılı gazetelere göre içerik, daha geniş kapsamıyla paylaşılabilir. Geleneksel gazete okuyucusu, satın aldığı gazetenin genel yayın yönetmeninin belirli bir önem sırasına göre seçtiği haberleri okumak zorundadır (Aktaş, 2007: 34-36). Örneğin basılı gazetelerde okuyucunun önemsedığı bir sağlık haberinden gazetenin sonraki sayfalarında yetersiz bir şekilde bahsedilmesi olasıdır. Ancak internet, çeşitliliği sayesinde her düzeyden okuyucu için farklı bilgilerin yer aldığı milyonlarca kaynak içermektedir.

İnternet kullanıcısı edinmek istediği bilgiye farklı kaynaklardan, kısa sürede görüntülü veya sesli olarak ulaşabilmektedir. İnternet, gazetecilere haberi sınırsız olarak detaylandırabilmeleri ve gelişen yeni olaylarla geriye dönüp güncelleyebilmeleri için yeni avantajlar getirmiştir. Çevrimiçi sitelerde paylaşılan haberlere daha sonrasında dönmek oldukça kolaydır. İnternet ortamında geçmişe dönük bir haber araştırıldığı zaman olayla ilgili tüm dokümanlar herkesin ulaşabileceği şekilde kodlanmıştır. Geleneksel medyada televizyon ya da radyoda yayınlanan bir haberin kaydına sadece medya kuruluşunda yetkili bir grup erişebilmektedir. Ancak internet ortamındaki çoğu bilgi tüm kullanıcılara

açıktır. Haberlerin kaybolması ya da silinmesi geleneksel kitle iletişim araçlarına göre daha zordur.

İnternetin maliyetinin düşük olması kısa sürede dünyanın her yerine ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Radyo, televizyon ya da basılı gazete masraflarına göre oldukça düşük maliyet ile kullanılabilen internet oldukça avantajlı konumdadır. Maliyetin düşük olması gazetecilik için de yepyeni fırsatlar doğurmuştur. Dijital medyada yeni bir haber sayfası oluşturmak ve yayıncılık yapmak artık tüm vatandaşların kolayca erişebileceği bir duruma gelmiştir. Üstelik günümüzün yeni sosyal ortamı olarak değerlendirilebilecek sosyal medya uygulamaları sayesinde kullanıcılar kendi sitelerine yönlendirilebilmektedir. Gazetecilerin daha düşük maliyet ile internette yayıncılık yapabilmelerine olanak sağlayan bu yeni düzen, alternatif mecralar kurulmasını sağlarken geleneksel medya kuruluşlarının da internet ortamına girmesine neden olmuştur. İnternet kullanıcılarını ürettiği içeriğe çekebilen kişiler zamanla reklamverenler ve sosyal medya platformlarından para kazanmaya başlayınca yepyeni mesleklerin de önü açılmıştır. Sosyal etkiye sahip olan internet ünlülerinin (Influencer, Youtuber vs) zamanla içeriklerinde ürün yerleşimleri kullanmaları reklamverenlerin geleneksel mecralardan uzaklaşmasına neden olmuştur.

1.3. TÜRKİYE'DE GAZETECİLİĞİN GELİŞİMİ

Avrupa'da modern matbaanın yayılmasıyla birlikte yazılı kaynaklar seri ve ucuz bir şekilde üretilmeye başlamıştır. Süreli yayımlanan gazeteler ve dergiler baskı makinelerinin ortaya çıkmasıyla Avrupa halklarının okuma yazma oranlarının kısa bir zaman içerisinde artış göstermesini sağlamıştır. Kitle iletişim teknolojileri üretildiği ülkelere birçok kazanım elde ettirirken, diğer tüketici konumunda olan bölgelerde endişeyle karşılanmış ve geç benimsenmiştir. Osmanlı Devleti'ne matbaanın geç gelmesi ise birçok sebeple açıklanmaktadır.

Baskı yöntemiyle basılan ilk kitabın Çin'in Türkistan- Kansu kentinde bulunduğu bilinmektedir. Uygurların kullandığı ağaca oyulmuş bu bloklar 1241 yılında mirasçıları olan Moğollar aracılığıyla istila etmek için gittikleri Almanya'ya götürülmüştür. Almanlar Gutenberg'in matbaayı bulmasından iki yüzyıl önce baskı sanatını (Krilografi)

Moğollardan öğrenmişlerdir (Aktaran: Durmuş, 2017: 953). Ancak matbaanın topluma kazandırılması ve haber yayıncılığının başlaması Batı'da daha hızlı gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'nde matbaacılık faaliyetlerine başlamadan önce bir kitap satın almak devletten maaş almayan tebaa için oldukça pahalıya mal olmaktaydı. Matbaanın gelme sebeplerinden biri ise o dönemlerde kitap kopyalayarak hayatlarını geçindiren müstensihlerin karşı gelmesi gösterilmektedir (Aktaran: İnce, 2018: 628, 629). Ancak bu dönemde matbaaya ihtiyaç duyulmaması da bir başka sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumun üst kısmı kitaba hattatlardan ulaşabilirken, kitap alamayan kesim ise ihtiyacını kütüphanelerden karşılamıştır. Osmanlı eğitim sisteminde yazmak tekrar etmek üzerine kurulu olduğu için ve önemli bir öğrenme şekli olarak görüldüğünden matbaa geldikten sonra dahi kitapların yazılarak çoğaltılmasından vazgeçilmemiştir (İnce, 2018: 637). Avrupa'da İslam dünyasına satılmak için Arap alfabesiyle açılan basımevleri ihtiyacı karşılamak için 16. yüzyılda 4'ken 18. yüzyılda 25'e çıkarak artış göstermiştir. Avrupa'dan getirilen kitaplarda ise sadece dini kitaplarda yanlışlık yapılmaması için yasak konmuştur. Osmanlı Devleti'nde ilk kez hareketli matbaa ise İstanbul ve Selanik'te 1493 yılında kurulmuştur. Yahudiler tarafından 1494 yılında İbranice bir Tevrat'ın basılmasına Osmanlı Devleti sanılanın aksine karşı çıkmamıştır. Daha sonraki yıllarda Ermeniler (1567), Maruni Araplar (1610) ve Rumlar (1627) tarafından erken dönem matbaaları kurulmuş ve kitap basımına geçilmiştir. Azınlıklar dışında basımevi kurulması için ilk izin Lale Devrinde Sultan Üçüncü Ahmet döneminde verilmiştir. İbrahim Müteferrika ve Yirmisekiz Çelebi Zade Sait Efendinin çabalarıyla ilk baskı 1729 yılında basılmış, ancak okuryazar oranının düşüklüğü sebebiyle haber yayıncılığının başlaması yüz yıl sonraya kalmıştır (Koloğlu,2006: 13-15).

16. yüzyıl itibariyle Osmanlı Devleti'nde matbaalar kitap basımına başlamıştır ancak gazetelerin 18. Yüzyılda Fransız elçiliğinin çıkardığı Bulletin de Nouvelles'a (1795) kadar basımı gerçekleşmemiştir. Sonraki yıllarda yabancıların İzmir ve İstanbul'da kurduğu özel gazeteler devlet çıkarlarına uyan haberler vermesi koşuluyla para desteği alarak basılmaya başlanmıştır. 1831'e gelindiğinde ilk resmi ve Türkçe gazete olan Takvim'i Vekayi II. Mahmut'un emriyle devletin çalışmalarını bildirme, eğitim ve habercilik maksadıyla çıkarılmıştır. O yıllarda Paris'te tirajı 42, Londra'da ise 39 milyona ulaşan gazete, Avrupa'da artık bir tüketim malı halinde gelmiştir. Osmanlı topraklarında ise basın 1820'li yıllardan itibaren canlılık kazanmaya başlamıştır.

Şinasi'nin ilk özel gazetesi olan Tercüman-ı Ahval ile birlikte devlete maddi olarak bağlı olmayan yeni gazetelerin yayın hayatına girmemesinin önü açılmıştır. Bu gelişmeler ile birlikte gazetelerin örgütlenmesini yasal bir zemine oturtmak için 1884 yılında Matbuat Nizamnamesi çıkarılmıştır. Bu yeni yasa ile birlikte yazı içeriklerinde iç güveni bozan ve ahlaka aykırı durumlar için para cezası getirilirken, padişah ve devlet kurumlarına yönelik yapılan eleştirel yazılara ise hapis cezası kuralı konmuştur (Koloğlu, 2006: 18,21; Erdoğan, 2007: 28).

II. Abdülhamit döneminde sürgün edilen gazeteciler için II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi basını kısa bir süre için de olsa özgürleşmiştir. Ancak bu özgürlük 1909 yılında yayınlanan Basın Kanunu ile sekteye uğramıştır. Bu yasa ile birlikte gelen yeni yasaklardan sonra İttihatçıları eleştiren gazeteciler Ahmet Samim, Hasan Fehmi ve Zeki Bey öldürülmüştür (Peltekoğlu, 1988: 43).

Cumhuriyet Döneminde basına yönelik baskılar ise Hilafet'in tartışma konusu olması ve Şeyh Sait İsyanı ile başlamıştır. Mustafa Kemal'in yeni rejimin yerleşmesi için basından istediği destek gelmeyince 1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu ile Ankara'ya geniş yetkiler tanınmıştır. İstanbul ve Ankara olmak üzere iki ana merkez arasında yaşanan gerilim, muhalif gazetecilerin İstiklal mahkemelerinde tutuklanmaları ve Aydınlık, Tanin, Vatan ve Tevhid-i Efkâr gazetelerinin kapatılmasıyla sonuçlanmıştır. 1931 yılında yürürlüğe konulan ilk basın yasası ile Hilafet, komünizm, anarşizm ve saltanat taraftarı yayınlar kısıt altına alınmıştır. 1946 yılından sonra modern baskı yöntemleri kullanılmaya başlanırken, ülkedeki gelişimin etkisiyle basın da özgürleşmeye başlamıştır. Yeni gazetelerin yayın hayatına girdiği o yıllarda günümüzde hala popülerliğini yitirmeyen Hürriyet Gazetesi Sedat Simavi tarafından 1948 yılında yayınlanmaya başlamıştır (Peltekoğlu, 1988: 45-46; Tüfekçioğlu, 1992: 51).

1925 yılına gelindiğinde Türkiye'de Telsiz Tesisi Hakkında Kanun'un yürürlüğe konmasının ardından, 1926'da Telsiz-Telefon Türk Anonim Şirketi kurulmuş ve ilk radyo yayını 1927 yılında gerçekleşmiştir. Bir Fransız şirketi olan T.S.F güçleri 20-50 KW olan telsiz istasyonlarını İstanbul ve Ankara'da kurmuştur. Türkiye'de bu ilerlemeler yeni yaşanırken ABD ve Avrupa'da radyoculuk oldukça etkili bir duruma gelmişti. Avrupa'da 1936 yılından sonra İkinci Dünya Savaşı'nın da etkisiyle devletin kontrolünde bir propaganda aracına dönüşen radyo 1937'de yürürlüğe konulan "Telsiz Kanunu" ile

Türkiye’de de devlet denetimi altına girmiştir (Öztürk, 2017: 67- 69). Denetim altına giren radyo, 1946 seçimlerinde CHP ve 1954, 1957 genel seçimlerinde DP tarafından topluma hizmet etmek için değil partilerin seçim politikalarını duyurmak için kullanılmıştır. Radyonun iktidarlar tarafından çıkar amaçlı kullanılması gazete tirajlarının artmasına ve muhalif basının oluşmasına yol açmıştır. 1941 yılında 113 gazete 60 bin tiraj verirken, 5 yıl sonra bu sayı 202 gazeteye ve 100 bin tiraja yaklaşmıştır. Bu da yaklaşık 10 yıl içerisinde gazete okuyucularını binde 5,2’den binde 28’e çıkmasını sağlamıştır (Koloğlu, 2006: 124,125).

1961 anayasasıyla, basına karşı 1954 yılından sonra artan baskıları ortadan kaldırmak ve düşünce özgürlüğünü korumak amacıyla yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yeni yasalarla birlikte basın daha özgür ve demokratik bir ortamda çalışma fırsatı yakalamıştır. 1961 anayasasının 20. Maddesinde basın özgürlüğü koruma altına alınmıştır: “Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir veya yayabilir... Kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz”. Ancak bu özgürlükler 1971 muhtırası ve 1408 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte sona ermiştir. 12 Eylül 1980 darbesinin ardından basına yönelik yeni yasaklar konularak, medya çalışanları tutuklanmış ve gazeteler kapatılmıştır (Erdoğan, 2007:37-39).

İletişim teknolojilerinin gelişmesi için ilk büyük yatırımlar 1985’li yıllardan sonra gerçekleşmiştir. Düşük hızlı veri ve telefon iletişiminin tüm ülkeye yayılması için yapılan çalışmalar sonucunda yurtiçi haberleşme Türkiye’nin büyük çoğunluğunda sağlanmıştır (Başaran, 2004: 177).

Basılı medya kuruluşları 90’ların ortalarından itibaren haber içeriklerini internet ortamına aktarmaya başlamıştır. Taşınan haberlerde multimedya gibi internetin teknik özellikleri dikkate alınmasa da online gazetecilikte içeriğin güncellenebilir oluşu önemli bir avantaj olmuştur. Geleneksel yazılı basına göre günlük değil, enformasyon akışını anlık sağlayan ve eski haberlere ulaşılabilme özelliğiyle online gazetecilik, aynı zamanda bir arşiv görevi de görmeye başlamıştır (Halıcı, 2005: 158-159).

Dijital medyada haber üretmeye başlayan gazetecilerin sosyal medya hesaplarından reklam almaya başlamaları ise etik tartışmaların önünü açmıştır. Youtube’da yaklaşık 412 bin (Mart, 2022) aboneli bulunan gazeteci Nevşin Mengü’nün bir vitamin markasının

reklamında yer alması ve bunu sosyal medya hesabından paylaşması etik tartışmaları beraberinde getirmiştir. Twitter hesabından paylaşım yapan Faruk Bildirici'nin, gazetecilerin reklam almasının güvenilirliklerini olumsuz yönde etkileyeceğini belirterek Nevşin Mengü'yü eleştirmesi, birçok gazetecinin katıldığı uzun bir 'etik' tartışmasının da başlangıcı olmuştur. Medya Ombudsmanı Bildirici'nin sosyal medyada, "Nevşin Mengü, örtülü reklam yerine artık iş birliği etiketi de ekleyerek açıkça reklam yapmaya başlamış. Instagram hesabında bir vitamin desteğinin reklamını yapıyor. Bir gazeteci olarak mesleğinin güvenilirliğini bir ürünün pazarlaması için kullanması meslek ilkelerine aykırı" sözleri üzerine Mengü; "Sene 2022 ve bizim gazetecilik yaptığımız, yayıncılık yaptığımız mecralar değişti. Ben kendim bir mecra'yım. Bizim patronumuz yok..., Kendi patronumuz kendimiz. Bize maaş ödeyen yok. Biz iş yapıyoruz, fatura kesiyoruz, şirketimizi döndürüyoruz..., Ben de merkez medyadan geldiğim için, merkez medyanın dağılmasıyla beraber tüm imtiyazlarını, güç aldıkları şeyi kaybettiler" şeklinde cevap vermiştir.²

Konuyla ilgili açıklama yapan akademisyen ve iletişimciler ise Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından yayımlanan Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde "Gazeteciler ilan, reklam, tanıtıcı reklam veya sponsorlu metinleri yazmamalı, reklamlarda yüzü ya da sesiyle yer almamalı, sosyal medya hesaplarında, web sitelerinde, bloglarında vs. de reklam, tanıtım, ürün yerleştirme yapmamalıdır. Tanıtım veya reklam yüzü olarak algılanmasına sebep olacak durumlardan kaçınmalıdır" maddesini hatırlatmışlardır.³

1.4. İNTERNET GAZETECİLİĞİ VE TOPLUMSAL ETKİLERİ

İnternetin insan hayatına girmesi toplumsal yaşamda büyük bir değişimin önünü açmıştır. İnsanlık tarihinde kitle iletişim araçlarının seri üretimiyle birlikte iletişim, kolay ve ucuz hale gelmiştir. Haber almak ya da vermek adına büyük bir öneme sahip olan kitle

² 'Reklam' Nevşin Mengü'nün bardağından çıktı: Kim, ne dedi? Gazete Duvar (Çevirimiçi) Erişim Tarihi: 30.02.2022, Bağlantı: <https://www.gazeteduvar.com.tr/reklam-nevsin-mengunun-bardagindan-cikti-kim-ne-dedi-galeri-1554812>

³ Gazetecilikte 'meslek etiği' ve 'reklam' tartışmaları: Akademisyenler ve iletişimciler ne diyor? Dokuz8Haber (Çevirimiçi) Erişim Tarihi: 11.03.2022 Bağlantı: <https://www.dokuz8haber.net/gazetecilikte-meslek-etigi-ve-reklam-tartismalari-akademisyenler-ve-iletisimciler-ne-diyor>

iletişim araçlarının kullanım alanları çoğaldıkça gazeteciler için alternatif seçeneklerin de önü açılmıştır.

Dijital teknolojilerin ortaya çıkışı ile birlikte tüm insan hakları eylemcilerinin katılabileceği bir alan doğmuştur. Yeni teknolojiler ile birlikte yaşam koşulları elverişli olmayan insan grupları da internet yoluyla haklarını aramaya başlamışlardır (Linfield, 2013:75).

Ekonomik sömürü, ırkçılık, baskıcı hükümetler ve dini fanatizm gibi temel adaletsizliklerden dolayı ortaya çıkan toplumsal hareketlerde Manuel Castels'e göre birliktelik korkuyu yenmeye yarayan temel bir psikolojik mekanizmayı oluşturmaktadır (2013:24). Sosyal medyada şikâyetçi oldukları bir durum için bir araya gelen insanlar internet çağından önceki zaman dilimine göre daha hızlı birlik olarak harekete geçmeye başlamıştır. Yakın tarihimizde çıkan eylemlerin çoğu sosyal medyada organize edilirken, eylemler hem internet ortamında hem de sokakta gerçekleştirilmeye başlamıştır.

Timisi (2003) internetin demokratik bir iletişim ortamı sunmasındaki en güçlü argümanın merkezi otoritenin denetleyememesinden geçtiğini belirtmektedir:

“İnternetin demokratik potansiyeli konusundaki en güçlü argüman, bu aracın enformasyonunun özgürce akışına izin vermesidir. İnternetin herhangi bir merkezi otoritenin denetimine açık olmamasıyla bağlantılı olarak, mesaj kaynaklarının, mesajın kendisinin ve kullanım biçiminin ademi merkezi, küresel ve yatay iletişime açık olması, interneti ifade özgürlüğüne izin veren bir iletişim ortamı konumuna taşımaktadır” (Aktaran: Cıvaş, 2018: 39)

Castells hem sokakta hem de internette gerçekleştirilen hareketlerin insanların kurduğu birliktelik sayesinde amacına ulaşabileceğini savunmaktadır. Birlikteliği bir güçlenme kaynağı olarak gören Castells insanların bir dizi ortak değerle birleşmesiyle topluluk hedefine ulaşacaklarını belirtmektedir. İnternet ağlarında paylaşılan viral videolar farklı bir şehirde ya da ülkede bile yayınlansa hareketlerin güçlü gösteri etkisi seferberliği esinlemektedir. Birliktelik sayesinde korkuyu aşan insanlar Youtube, Twitter ya da Facebook gibi sanal ortamlarda bir araya gelmeye başlayacaklardır. Bu tür gösterilerde kolluk kuvvetlerinin tutumu şiddetten yana olduğu zaman yurttaşların harekete olan sempatisini de artırmaktadır. Castells bu tür hareketlerin nadiren programlandığını ve devleti ele geçirmeyi değil dönüştürmeyi amaçlayan eylemler

olduğunu belirtmiştir. Her gelen yeni teknolojiler ile insanlar kitle medyasının habercilik alanında olan tekelleşmesinin kalkacağı ve g¼c¼l¼ araçların demokrasiyi daha iyi hale getireceği umutları doğurmaktadır. Deđiřmesini istedikleri taleplerini geniş ¼lçekli iletişim ağları kurarak topluma duyurmak hareketlerin bir parçası haline gelmiştir. Artık dijital sosyal ağlarda lidersiz bir hareketin koordine olması ve seferberlik sağlanması olağanlaşmıştır (Castells, 2013: 194-196; Maigret, 2011: 345).

İKİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF GAZETECİLİK PRATİKLERİ BAĞLAMINDA BARIŞ

GAZETECİLİĞİ

İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte alternatif gazetecilik için daha fazla alan ortaya çıkmıştır. Geleneksel gazeteciliğe göre daha az bütçe ile yayınlanan içerikler, 90'lı yıllardan sonra kitle iletişim araçlarının da ucuzlaşmaya başlamasıyla hızla artmaya başlamıştır. Evinde bilgisayarı, telefonu ve internet bağlantısı olan her kullanıcıya habercilik yapma fırsatı sunan bu sistemin olumsuz tarafı ise içerik paylaşmadan önce denetlenemeyen yapısından dolayı insanların sık sık gerçek olmayan haberlerle karşılaşmasıdır. Çok fazla enformasyonun saniyeler içerisinde yayıldığı ve doğruluğundan emin olunamayan haberlerin milyonlarca insana ulaştığı bu yeni sosyal alan, Barış Gazeteciliğini daha da önemli bir hale getirmiştir.

Yaşanan çatışmaları bilinçli ve sorumlu bir şekilde insanlara aktarmayı amaçlayan Barış Gazeteciliği, haberi okuyan herkesin savaşa ve barışa olan bakış biçimini değiştirmeye ve barışı korumaya, oluşturmaya katkıda bulunmaktadır (Aktaran: Alankuş, 2016: 21).

2.1. ALTERNATİF BİR GAZETECİLİK PRATİĞİ OLARAK BARIŞ GAZETECİLİĞİ

Alternatif medya için çok farklı yaklaşımlar ve tanımlar yapılmaktadır. Traber kitle medyasının zengini ve güçlüyü öne çıkarırken, sıradan kadın ve erkeklere sadece çatışma haberlerinde, eyleyici olarak öncelik tanındığını belirtmektedir. Traber (1985) alternatif medyayı ise şöyle tanımlamaktadır:

“Amaç içinde bireyin (medyanın ya da politik güçlerin) bir nesnesine indirgenmediği ve bütünlüklü bir insan olarak tatmin olabildiği, daha eşitlikçi bir toplumsal, kültürel ve ekonomik bütüne yönelik değişimdir.” (Aktaran: Atton, 2014: 35)

Yanıkaya ve Çoban'a göre (2014: 115,116) alternatif medya, 'var olan, yerleşmiş, süre gelen, alışılmış anaakım medya anlayışlarına ve kurumsal yapısına seçenek' olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda alternatif medya anaakımın sadece bu özelliklerine

değil, anaakımda yer bulamayan ‘sıradan insanların’ aksine izleyiciyle kurduğu ilişkiyle de farklılık taşımaktadır.

İkinci Dünya savaşında radyonun savaşın tarafları aracılığıyla etkin kullanılmasıyla birsilah haline dönüşmesi, egemen kesimlerin kitle iletişim araçlarına daha fazla sermaye ayırmasına neden olmuştur. Radyonun icadından günümüze hükümetler, medya şirketi sahipleri teknolojiyle birlikte gelişen tüm kitle iletişim araçlarını bir propaganda aleti olarak kullanmaktadır. Ancak, ‘etik’ kaygıları olan ve halkı doğru bilgilerle yönlendirmek isteyen bazı gazeteciler alternatif yapılar oluşturmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının sınırlı sayıda ve maliyetinin yüksek olduğu dönemlerde gazetecilik yapmak oldukça zor olmuştur. Medya şirketleri ya da hükümetler tarafından uygulanan sansürlerden dolayı birçok gazeteci tutuklanmış veya basın evleri kapatılmıştır. Bu yüzden alternatif gazetecilik için internetin icadı bir milat olmuştur. Geleneksel medya kuruluşlarına göre daha az maliyet isteyen ve görece daha özgür bir alan sunan bu yeni icat, alternatif medya kanallarının çoğalmasının da önünü açmıştır. Medya patronlarının ve hükümetlerin yönlendirdiği ve basın özgürlüğünün bir sorun olduğu geleneksel medyada çalışan gazetecilere karşı alternatif medya kuruluşlarının barış gazeteciliği yapabilmek için daha özgür bir ortamı vardır.

Kullanıcıların içerik oluşturmaya ve sosyal ağlar kurmasına olanak sağlayan Web 2.0, alternatif medya kanallarının çoğalmasına katkıda bulunmuştur. Medyayı piyasa kurallarına göre, sermaye oluşturmak için kullanan geleneksel medya şirketlerinin emek karşıtı tutumu ise alternatif gazeteciliğin sınırlarının belirlenmesini sağlamıştır. İnternet, geleneksel medyada temsil edilmeyen grupların alternatif haber kaynakları yaratmasının önünü açmıştır. Ancak diğer taraftan da milyonların akın etmesiyle büyük bir pazar haline gelmiştir. Anaakım medya şirketlerinin ve reklam verenlerin bu yeni alanı keşfedip büyük yatırımlar yapmasının ardından internet içeriklerinin üzerindeki belirleyici rolleri de gündeme gelmektedir. Kullanıcı sayısının artması internet alışverişinin yaygınlaşmasının önünü açarken, reklamlar tüketimin artışıyla hızlandırıp, internet kullanıcılarını belirli ürünlere yönlendirmektedir (Aydoğan ve Başaran, 2012: 213,218).

Atabek (2005: 71), internetin sansür edilmesinin daha az olanaklı oluşunun onu alternatif bir medya alanı olarak kullanılmasının önünü açtığını belirtmiştir:

“Her medya sansür edilir. Tabii, internet de sansür edilir. İnterneti kullanan kişiyi ortadan kaldırırsanız, interneti sansür etmiş olursunuz. Kullanılan cihazların fişini çekerseniz internet falan kalmaz. Ama bundan şunu kastediyoruz; o medya varsa (ontolojik olarak öyle bir medyadan bahsediyorsak), bir bilgisayar açık, çalışır ve ağ (network) olarak bir yere bağlı ise artık orada internet vardır ve ondan sonra bu şekilde internet kalacak şekilde devam ediyorsa, internet olarak bunu sansür etmek pek olanaklı değildir. Dolayısıyla diğer iletişim teknolojileri ile kıyas ettiğinizde internet hakikaten çok ciddi bir alternatif. Alternatif içeriği sunmaya karşı çıkan egemen grupların ya da egemen medyanın sansür etme eğilimine karşı en dirençli medya türü.”

Çatışma dilinden uzak, tarafların hepsine eşit mesafeden bakan bir anlayıştan ortaya çıkan Barış gazeteciliği, ancak çıkarların olmadığı bağımsız bir alanda yapılabilmektedir. İnternetin hayatımıza girmesiyle birlikte alternatif medyalar çoğalmıştır. Bu da Barış Gazeteciliği için bir fırsat yaratmıştır. Dijital medyanın sağladığı sınırsız alan sayesinde haberde bilgi kaynaklarına daha kapsamlı şekilde yer verilebilmektedir. İnternette, haberin kaynakların zenginleştirilebilmesi ve haberin geleneksel medyanın aksine sonuç odaklı değil süreç odaklı yazılabilmesi barış gazeteciliğinin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak internetin sürekli bir akış içerisinde olması, haberlerin doğruluk testinden geçmeden okuyucuyla buluşmasına neden olmaktadır. Bilgilerin, görüntülerin sürekli şekilde güncellenmesi barış gazeteciliğine olan ihtiyacı da artırmaktadır (Alankuş, 2016: 19-20).

2.1.1. Barış Kavramı

Türk Dil Kurumu tarafından “savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh, hazar” ve “uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam” olarak tanımlanan barış kavramı, Yıldız’a göre (2012: 21) “şiddet, çatışma, düşmanlık, saldırganlık durumlarının bulunmadığı hal ve tüm bunlarla anlaşmazlıkların kalıcı çözüme bağlandığı süreç; denge, anlayış ve saygı hali” olarak tanımlanmıştır.

Galtung (2015: 185) barışın, sosyal adaletin ve kişisel şiddetin son bulacağı ütopyik bir şeye atıfta bulunan bir kavram olarak görülmemesi gerektiğini belirtmektedir. Galtung’a göre barış ulaşılabilir, elde edilebilecek bir noktaya işaret etmelidir ve öncelikler belirlenerek kişisel ve yapısal şiddetin yokluğunun sağlanması için bu kavram etrafında çalışma yapılmalıdır.

Yıldız (2012: 20-24) barışı negatif barış ve pozitif barış olarak iki ayrı kavram temelinde ele almıştır. Pozitif barış, taraflar arasındaki düşünce ve çıkar ayrılığına sebep olan nedenleri kalıcı olarak ortadan kaldırıp, adaletin sağlanmasını ilke edinmektir. Pozitif barışın uluslararası ve toplumsal düzeyde gerçekleşmesi için adaletin temin edileceği bir hukuk sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Barışın kalıcı olması için insanların katılım sağlayabileceği ve çatışmalara çözüm olarak oluşturulan kuralları benimseyebileceği kurumlar oluşturulmalıdır. Negatif barışın sağlandığı toplumlarda ise çatışmaya yol açan nedenlerin kaldırılmadan savaşın ya da şiddetin geçici ve riskli bir şekilde son bulması barışın sürdürülebilirliğini engellemektedir. Pozitif barışın oluşturulması daha uzun ve tüm toplumu kapsayan bir mücadele gerektirmektedir. Medyanın da üstüne düşen sorumluluk, uzlaşma kültürüne ve barış kavramının niteliklerine uygun bir dil ve söylem tercih ederek kamuoyu oluşturmaya katkıda bulunmasıdır.

2.1.2. Barış Gazeteciliği Kavramı ve Tarihi

Barış odaklı gazetecilik, savaşın gerekli olduğu algısını güçlendirerek barışı daha zor bir hale getiren habercilik anlayışı yerine lider değil toplum odaklıdır, toplumsal barışın sağlanmasında yaratıcı fikirler sunmaktadır. Savaşın olumlanmadığı, şiddetin metalaştırılmadığı, şiddet dışında çözüm yollarının arandığı, daha adil ve amacı barışı tesis etmek ve sürdürmek olan bir habercilik anlayışı ortaya koymaktadır.

“Barış gazeteciliği, çatışmaları sorumlu ve bilinçli şekilde haberleştirilmenin normative biçimidir. Uzlaşmayı, barışı sağlamayı, barışı korumaya katkıda bulunmayı ve medya patronlarının, reklamcılarının, profesyonellerin ve izleyicilerin savaşa ve barışa karşı yaklaşımlarını değiştirmeyi amaçlar” (Aktaran Alankuş, 2016: 21).

İkinci dünya savaşıyla birlikte hükümetlerin propaganda yapmak için kullanmaya başladığı kitle iletişim araçları, savaşın artık meydanlarda değil medya aracılığıyla kelimelerle, imgeler ya da görüntülerle yürütülmesinde araç görevini üstlenmiştir. Haberler politik veya askeri güçler tarafından insanların savaşın mühim ve kaçınılmazlığına ikna etmek için savaş taraftarı bir kurguyla okuyucuya aktarılmaktadır (Geçer, 2018: 34). Özellikle soğuk savaş dönemlerinde tarafların siyasi ve askeri çıkarlarından beslenen savaş gazeteciliği karşısında duyulan kaygı, alternatif habercilik

modellerini ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda çatışmaya ve çatışmanın sonucuna odaklanan savaş gazeteciliği karşısında Galtung'un çatışmanın nedenlerine ve bu nedenleri ortadan kaldıracak çözüm önerilerine odaklanan barış gazeteciliği önerisi, alternatif bir gazetecilik pratiği olarak karşımıza çıkmaktadır. Profesör Johan Galtung (2015: 5) gerçekliğin boyun eğdirilen taraflarını barış gazeteciliğinin işitilebilir ve görünür kılabileceğini belirtmektedir.

“Medya tek başına elbette bir şey yapamaz, ama barışın inşa ve sürdürülme süreçlerine olumlu katkıda bulunabilir” (İrvan, 2012: 55).

Egemen güçler, basın kuruluşlarının toplum algısını yönlendirebilme gücünü deneyimledikten sonra medya kuruluşlarına kendi iletişim stratejilerini oluşturmak veya itibarlarını korumak için yatırım yapmaya ya da baskı uygulamaya başlamışlardır. İktidarların medya üzerine kurduğu baskının yanı sıra gazetecilerin oluşturdukları haberlerde savaş yanlısı söylem kullanmaları Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'e göre bir o kadar kendi tercihlerine bağlıdır: “Barış Gazeteciliği, editörlerin ve muhabirlerin çatışmaya ilişkin şiddet içermeyen tepkilere daha fazla değer verilmesi noktasında toplumu cesaretlendirecek hangi haberlerin verileceği ve bunların nasıl sunulacağı konusunda tercihler yapmalarıdır” (Aktaran: İrvan, 2015). Gazeteci haber metnini oluştururken gerçeğe ilişkin bilgileri kendi süzgecinden geçirerek, hangi detayları kullanıp, hangilerini dışarda bırakacağı tercihini kendisi yapmaktadır. Buda haberin gazetecinin seçimine dayanan bir yazılma sürecinden geçtiğini göstermektedir (Dursun, 2005: 72). Gazeteci haberi yazarken çatışmaya müdahale etmeden sadece haberi aktarabilir, savaş yanlısı bir söylem ile taraflar arasındaki gerilimi artırır ya da çatışmayı sona erdirecek çözüm önerilerini gündeme getirerek barış yanlısı bir tutum sergileyebilir. Gazetecinin en önemli sorumluluklarından biri topluma fayda sağlamaktır ve barış gazeteciliği barış için şartların hazırlanmasında radar görevi görmektedir.

UNESCO, 28 Kasım 1978 yayımladığı Kitle İletişim Araçlarının, Barış ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Yaygınlaştırılmasına ve Irkçılık, Irk Ayırımı ve Savaş Kışkırtıcılığına Karşı Çıkılmasına Katkısına İlişkin Temel İlkeler Bildirgesi'nin 31. Maddesi medyanın barış gazeteciliğini uygulanması gerektiğine vurgu yapmaktadır:

“Kitle İletişim Araçları (medya) barışın ve uluslararası anlayışın güçlendirilmesine ve ırkçılığa, ırk ayrımcılığına ve savaş kışkırtıcılığına karşı konulmasına katkı koymak zorundadır.

2- Saldırgan savaflara, ırkçılığa, ırk ayrımcılığına ve genelde önyargıların ve bilgisizliğin ürettiği diğer insan hakları ihlallerine karşı koymada medya, tüm halkların hedefleri, özlemleri, kültürleri ve gereksinimleriyle ilgili bilgileri aktararak halklar arasındaki bilgisizliği ve yanlış anlamaları ortadan kaldırmaya, bir ülke insanlarını diğerlerinin gereksinimlerine ve arzularına daha duyarlı hale getirmeye, ırk, cinsiyet, dil, din ve milliyet ayrımı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarına ve onurlarına saygı gösterilmesini sağlamaya ve yoksulluk, yetersiz beslenme ve salgın hastalıklar gibi insanlığın başına bela olan büyük felaketlere dikkat çekmeye katkıda bulunabilir ve böylece devletlerin, uluslararası gerilimlerin azaltılmasına ve uluslararası anlaşmazlıklara barışçı ve eşitlikçi çözümler geliştirmelerine yönelik politikalar oluşturmalarını özendirir” (Alankuş, 2016: 17).

Basının özgür olması insan haklarının sağlanması için en önemli koşullardan biridir. Basın üçüncü ilkesi faydacılık kuramından hareketle iyi yönetimi sağlamak amacıyla hükümeti denetlemeli ve halkı tehlikelere karşı uyarmalıdır. Yasaların uygulanması ve adaletin sağlanması açısından basın insanlar için kolaylaştırıcı görevi görmektedir (Aktaran: Cıvaş, 2018: 17). Geleneksel medyanın zamanla kâr amacı güden şirketler tarafından işletilmeye başlaması ise basının özgürlüğünü kısıtlamıştır. Medya şirketleri, reklam ajansları ve hükümetlerle mali ilişkilerini korumasının karşılığında basının esas amaçlarından biri olan topluma faydacılıktan vazgeçmiştir. Bu durum internetin toplum tarafından geleneksel medyaya karşı bir alternatif olarak benimsenmesine yol açmaktadır.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin C maddesine göre gazetecinin sorumluluğu sansürle mücadele ederek halkı doğru bilgilendirmektir. Bildirge 'ye göre; “Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, başta işverenine ve kamu otoritelerine karşı olmak üzere, öteki tüm sorumluluklardan önce gelir.”

İletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte internet ortamı gazeteciler için yeni formlar ve imkânlar doğurmuştur. Sınırsız içerik oluşturma hakkı sunan bu yeni sanal ortamda bilgi kaynaklarına ulaşımın kolay olması ve geleneksel gazeteciliğin getirdiği

sınırlılıklardan kurtulma imkânı barış gazeteciliğini uygulanır hale getirmenin önünü açmıştır. Gelişen olaylara göre haberi güncelleme ve kaynaklarla zenginleştirme imkânı sunan internet sayesinde barış gazeteciliğinin ihtiyaç duyduğu süreç odaklı habercilik daha kolay gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ancak internette anlık olarak yayınlanan görüntülerin ve haberlerin doğruluğunu test etmek de bir o kadar zor hale gelmiştir. Geleneksel medyanın internette düzçizgisel anlatısına bağlı kalarak içerik oluşturmaya başlaması, barış gazeteciliğinin anaakım mecralarda kendisine yer bulması gerektiğine işaret etmektedir (Alankuş, 2016: 19-20).

Alankuş (2016: 32), Barış Gazeteciliği El Kitabı'nda hak odaklı barış gazeteciliğini 5 madde ile açıklamaktadır:

- i. *Habercilik barıştan yana politik ve etik bir tercih üzerine kurulmalı.*
- ii. *Barışa pozitif tanımla yaklaşılmalı. Yani sürdürülebilir ve ileriye taşınması gereken birbarış için, karşısında hep mücadele edilmesi gereken sınıf, toplumsal cinsiyet, din, mezhep, dil, etnik vb. temelli adaletsizlikler üzerine odaklanan bir gazetecilik yapılmalı.*
- iii. *Genel-geçer haberciliğin konusu olması gerekirken, hegemonik haber anlayışı içinde dışarıda bırakılan —yoksulluk, ayrımcılık, eşitsizlikten kaynaklanan— hak ihlallerini ya da yenihak ihlallerine yol açacak şekilde haberleştirilen konular da barış gazeteciliğinin alanına girmeli.*
- iv. *Adaletsizliklerin ve eşitsizliklerin neden olduğu gerginlikler, çıkar çatışmaları, iktidar mücadeleleri haberleştirilirken, bunların şiddete başvurulmadan ve adil bir barış gözetilerek çözümlenmesi yönünde; şiddetin halihazırda var olduğu durumda ise, hak ihlaline uğrayan bütün tarafların çıkarlarının öncelikle gözetileceği çözümlere düşünsel zemin oluşturacak önceleyen bir gazetecilik tercihinde bulunulmalı.*
- v. *Böyle bir gazeteciliğin de ancak feminist bir epistemoloji ve etik üzerine, öteki merkezliolarak inşa edilebileceği unutulmamalı.*

2.2. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN İLKELERİ

Jake Lynch ve Annabel McGoldrick belirledikleri 17 ilke ile gazetecilerin savaş ve çatışma sürecinde haberleri nasıl ele almaları gerektiğine dair bir perspektif sunmaktadır. Barış gazeteciliği için oldukça önemli olan bu ilkeler, barışın sağlanmasına katkıda bulunmak açısından önemlidir. Çalışmada bu ilkeler başlıklar oluşturularak değerlendirilmiştir.

2.2.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme

Geleneksel medya kuruluşları belirli bir egemen güce hizmet etmektedir. Haberler medya patronların çıkarlarına göre oluşturulmaktadır. Çatışma süreçlerinde sadece liderlerin ifadelerine yer vermek, partilerin tanıdık taleplerini sürekli olarak tanımlamasına sebep olmaktadır. Barışın kurulmasını zorlaştıran bu durum, savaşın gerekliliği hakkında açıklamalar yapan hükümetlere, insanların desteğini almaları için zemin hazırlamaktadır. Bunun yerine, savaş ve çatışmalardan zarar gören sıradan insanların yaşadıkları sıkıntılara ve süreçle ilgili çözüm önerilerine yer verilmelidir. Yaratıcı sonuçlar oluşturmaları ve hedeflerini netleştirmeleri için sıradan insanlara ve gruplara çözüm odaklı sorular sorulmalıdır.

2.2.2. Eşit Temsil Hakkı

Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'e göre, gazeteci haberlerinde bir çatışmayı tasvir ederken sadece iki tarafın aynı amaçlara karşı çıktığı noktalara yönelmemelidir. Savaş odaklı habercilikte, çatışma sadece iki taraf üzerine kurgulanmaktadır. Ve bu taraflar "biz" ve "onlar" olarak kurgulanmaktadır. "Biz" in içinde olmayan tüm gruplar tehdit ya da düşman olarak görülebilmektedir. Bu durumda sadece bir kazanan ve kaybeden sonucu doğmaktadır. Bunun yerine, çatışmaya dâhil olan tüm küçük gruplar eşit söz hakkı verilerek araştırılmalıdır. Yalnızca bir tarafın acılarına, korkularına ve mağduriyetlerine odaklanıldığında, taraflar "caniler" ve "mağdurlara" bölünmektedir. Barış gazeteciliğinde, tüm tarafların acıları, korkuları ve şikâyetleri eşit derecede haber değeri olarak değerlendirilmelidir.

2.2.3. Çözüm Odaklı Habercilik

Barış gazeteciliğinde savaş ve çatışma haberleri oluşturulurken sadece şiddetin görünür etkilerine değil yaratabileceği sorunlara da ışık tutulmalıdır. Aynı zamanda barışın inşası için farklı grupların çözüm odaklı fikirleri de haberleştirilmelidir. Barış gazeteciliğinde savaş ve çatışma haberleri sadece o anda ve mekânda yaşanıyormuşçasına ele alınmamalıdır. Savaştan etkilenen farklı yerlerdeki insanların sorunları takip edilmelidir. Şiddetin sadece görünür etkileri üzerine değil, psikolojik hasar toplumsal

travma gibi görünmez etkileri üzerine araştırma yapılmalıdır. Çatışmadan etkilenen grupların gelecekte diğer insanlara ya da ülkelere zararlar verme olasılığı hakkında rapor oluşturulmalı ve barışın kurulmasında katkıda bulunulmalıdır.

2.2.4. Kanıtlanmamış Suçlamalardan Kaçınma

Gazeteci haber yaparken, yetkili veya sıradan insanlardan gelen görüş veya iddiaların bir gerçek gibi görünmesini sağlamaktan kaçınılmalıdır. Haberde, ‘olduğu düşünülen’; ‘olarak görülüyor’ vb. gibi ifadeler kullanmamalıdır. Bunun yerine, okuyucuya kimin ne açıklama yaptığı söylenmelidir. Kapsamlı araştırmalar yapılarak, diğer kişilerin raporlarının veya açıklamalarının güvenilirliği hakkında bilgi edinilmelidir. İddialar, eğer hala devam ediyorsa gerçeğin henüz bilinmeyebileceğine dair bir uyarı olarak araştırıldığını belirtilmelidir. Gazeteci, tarafların iddialarını eşit derecede ciddiye almalı ve kesinliği kanıtlanana kadar eşit derecede çaba sarf etmelidir.

2.2.5. Belirsiz/Duygusal İfadelerden Kaçınma

Barış odaklı gazetecilik yaparken, “yoksun”, “savunmasız”, “acıklı”, “trajedi” gibi mağdur edici ifadelerden kaçınılmalıdır. Bu ifadeler yalnızca bir grup insana yapılan veya yapılacak olan şiddeti betimlemektedir. Barışa olan inancı azaltmakta ve çözüm olanaklarını sınırlamaktadır. İnsanlara ne olduğunu anlatırken kullanılan duygusal ifadelerin belirsiz olmaması gerekmektedir. Örneğin, ‘soykırım’ yarım milyondan fazla insanın öldürülmesi anlamına gelmektedir. ‘Katliam’ ise silahsız ve savunmasız olduğu bilinen kişilerin kasten öldürülmesidir. Bu tanımlamalara uymayan durumlarda kullanılan belirsiz ifadeler şiddeti tırmandırabilmektedir. Bunların yerine, gazetecinin bildikleri konusunda her zaman net olması gerekmektedir. Gazeteci, çatışma ortamlarında insanların günlük hayatta nasıl engellendiğini ve yoksun bırakıldığını soru sorarak detaylı bir şekilde araştırmalıdır.

2.3. SAVAŞ GAZETECİLİĞİ KARŞISINDA BARIŞ GAZETECİLİĞİ

Egemen güçler, iktidarlarının devamlılığını sağlamak için çoğunluğa ihtiyaç duymaktadır. Kendi çıkarlarını çoğunluğun çıkarları olarak göstermek isteyen yönetici sınıfı, kitlelerde rızanın imalatı için medya araçlarını kullanmaktadır. Kitle iletişim

araçları aracılığıyla insanların zihinlerini yönlendirmek ve olası bir savaşa ikna etmek için sürekli bir biçimde propaganda yaymak üzere haber üretmektedirler (Güler, 2018: 77). Bunun yanında gazeteciler çatışma ya da savaşla ilgili bilgi ve belge toplamak için belirli ideoloji ya da gruplarla ilişki içerisinde olabilmektedir. Haberi oluştururken ilişki içerisinde oldukları seçkinlere karşı bir tutum sergileyememeleri durumunda gerçek ve barış odaklı gazetecilik de ikinci plana atılmaktadır (Geçer, 2018: 42). Barış gazeteciliğinin yapılabilmesi için haberciler için bağımsız bir alan ve uzun bir süreç gereklidir. Ancak seçkin bir grup tarafından *işletilen* geleneksel medya kuruluşlarında haber kodları savaş gazeteciliği üzerine kodlanmaktadır.

2.3.1. Savaş Kavramı ve Savaş Gazeteciliği

Keskin (1998: 65-68) savaş kavramını geleneksel uluslararası hukuka göre 4 kriterle tanımlamaktadır. Bunlar savaşın devletler arasında yapılması, ilan edilmesi, tarafların amacı, niyeti ve çatışmaların süresi, yoğunluğudur. İlk olarak savaş tanımlarının en önemli temsilcilerinden biri olan Oppenheim'e göre (Aktaran: Keskin, 1998:65) savaş, "iki ya da daha çok devlet arasında ve silahlı güçler tarafından yürütülen bir çatışmadır." Bu yüzden iç çatışmalar uluslararası hukukta savaş olarak değil silahlı çatışma olarak kabul edilmektedir. Grotius savaşın tanımlamasının taraflar tarafından savaş ilan edilmesinden geçtiğini savunarak, savaşı "uyuşmazlıklarını zorlamayollarına başvurarak çözmeye çalışanların karşılıklı durum" şeklinde açıklamıştır (Aktaran: Keskin, 1998: 65).

Keskin'e göre (1998: 67-68) taraflar savaş ilan etmeseler dahi çatışmayı başlatma amaçları büyük önem taşımaktadır. Belirli bir amaca ulaşmak için kuvvet kullanan ya da belirli araçlar aracılığıyla niyetini belli eden açıklamalar yapan bir devlet, karşı tarafın reddine bakılmaksızın savaşın doğması için yeterli bir neden yaratmaktadır. Hukuksal anlamda bu tarafların arasında savaş olmadığını söylemek için ise iki tarafın reddi yeterlidir. Ancak Cicero savaşı '*tarafların kuvvet kullanarak çatışması*' olarak tanımlamaktadır. Yani savaş ilan edilmesine ve çatışmaya sebep olan tarafların amaçlarına bakılmaksızın çatışmanın uzun zamandır mevcut ve yoğun olması savaşın varlığına sebep olarak gösterilebilmektedir.

Eril değerlerin güçlü, savaşçı, otoriter vs. gibi tanımlara dayanması ve erkekler için *gerçek bir erkek* yaratmanın askeri hizmeti tamamlamaktan geçmesi, savaşın erkekler için daha kaçınılmaz olmasını sağlamaktadır (Akgül, 2010: 120). Virginia Woolf (1882-1941) ise alınan kararlarda ve basılan gazetelerde savaş karşıtı tutumların az olduğunu ve ‘erkeklik’ tanımının savaşmaktan geçmesinin de barışa yönelik kararların azalmasına neden olduğunu savunmaktadır. Woolf (2010: 16) savaş fotoğraflarına bakınca hissettiklerini Üç Gine adlı kitabında bu şekilde anlatmaktadır:

“Bu fotoğraflara baktığımızda, bizlerde bir his yoğunlaşması meydana gelir; eğitimimiz, parçası olduğumuz gelenekler ne kadar farklı olursa olsun duyularımız aynıdır – duyularımız vahşidir. Beyefendi, siz bunlara korku ve nefret deyiniz. Bizde bunlara korku ve nefret diyoruz. Aynı kelime sizin de dudaklarınızda. Savaşın iğrenç bir şey, bir barbarlık olduğunu söylüyorsunuz; savaş ne olursa olsun durdurulmalıdır. Biz de sizin kelimelerinizi tekrarlıyoruz.”

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren savaşlar sınırlı alanlardan çıkıp geniş halk kitlelerini ilgilendirmeye başlamıştır. Sanayi Devriminden sonra teknolojik gelişmelerin etkisiyle gelişen gazetecilik imkânları, insanların savaşlar hakkında bilgi edinmesini kolaylaştırmıştır. Savaşlar artık dar alanlarda gerçekleşse bile insanlar çatışma bölgelerinde yaşanan olayları savaş gazetecileri aracılığıyla kitle iletişim araçlarından kolayca öğrenmeye başlamıştır (Yalçınkaya, 2008: 32-33). Gazetecilerin askerlerin desteğini alarak Vietnam’daki olayları televizyonlar aracılığıyla özgürce halka duyurabilmesi ise savaş gazeteciliği açısından bir milattır. ABD yönetimine göre, savaş alanında gerçekleşen olaylar kamuoyunun tepkisine yol açarak Amerika hükümetinin savaştan geri çekilmesine sebep olmuştur (Aktaran: Yalçınkaya, 2008: 35). Bu gelişmeler daha sonraki yıllarda gazetecilerin savaş alanında yaptığı haberlerin hükümetler tarafından kısıtlanmasının önünü açmıştır. Sadece belirli gazetecilere güvenliği sağlanarak savaş alanına gitme izni veren havuz sistemi, 1991 yılındaki Körfezsavaşında havuz sistemi içinde olmayan gazetecilere en çok kısıtlama getiren ilk savaş olmuştur. Körfez Savaşı ilk kez televizyonlardan canlı yayınla aktarılsa da havuz sisteminden yararlanan çok az sayıdaki gazetecinin dışında kalanlar için “erişim sansürü” uygulanması birçok tartışmanın da önünü açmıştır (Aktaran: Yalçınkaya, 2008: 36). Hükümetlerin savaşı sadece belirli gazeteciler aracılığıyla halka duyurmaya başlaması, muhabirlerin güvenliğini sağlama karşılığında medya aracılığıyla savaş propagandası yapmasını kolaylaştırmıştır. Alternatif medya kuruluşlarına bağlı gazetecilerin savaş alanına gitmesi

ise güvenlik önlemlerinin alınmamasından dolayı daha da zorlaşmıştır. Ancak teknolojik gelişmelerle birlikte özellikle internetin medya aracı olarak kullanılmasının ardından savaş alanlarından yayın yapan gazetecilerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Yalçınkaya, 2008: 40).

Haberlerde şiddet görüntülerini hükümetler halkı savaşa ikna etmek için ve savaşın mecburiyetine dem vurarak şiddetin zorunlu bir hal olarak göstermek için kullanılmaktadır. Ancak, medya tarafından ani ve sansasyonel bir şekilde yayımlanan haberler kamu gündeminde yoğun tartışmalara neden olup kutuplaşmayı, ön yargıyı ve çatışmayı körüklemektedir. Dünya gündemini etkileyecek olası felaketlerde medyanın yanlış ve sorumsuz tutumu taraflar arasındaki gerilimi artırmaktadır. Savaş taraftarı haberler beklenmedik acı sonuçlar yaratarak, medya tarafından hedef gösterilen bireylerin ya da grupların toplumdan dışlanması ve linç edilmesine yol açabilmektedir. Covid 19'un Çin'de ortaya çıkmasının ardından Trump'ın ve Amerika basınının nefret söylemi, Asyalıların birçok ülkede saldırıya uğramasına sebep olmuştur. Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreter Sözcüsü Farhan Haq, Asyalılara yönelik şiddetin ve ayrımcılığın giderek artması üzerine "Dünya, dehşet verici ölümcül saldırılara, sözlü ve fiziksel tacize, okullarda zorbalığa, iş yerlerinde ayrımcılığa, medyada ve sosyal medya platformlarında düşmanlığın kışkırtılmasına ve iktidardakilerin kullandığı tahrik edici dile şahit oluyor. Bunun gibi tüm şiddetlere son verilmesini istiyoruz" açıklamasında bulunmuştur (TRT, 2021). İnternet ortamında medya ve sosyal medya kullanıcıları aracılığıyla giderek artan nefret söylemi, savaş gazeteciliğinin insanlar üzerindeki kışkırtıcı ve yıkıcı tarafını gözler önüne sermektedir.

Sontag, (2004: 17-18) 'Başkasının Acısına Bakmak' adlı kitabında savaşların zamanla herkesin oturma odalarında izlediği görüntülere dönüştüğünü belirtir. Medya kanallarının 'Kan varsa, iş yapar' mantığıyla başka yerlerde meydana gelen olaylarla ilgili yaptığı haberlerin büyük bir çoğunluğu şiddeti konu almaktadır. Gün geçtikçe daha da artmaya başlayan savaş ve çatışmalara yönelik haberler insanların felaket görüntülerine karşı nasıl tepki göstereceğini şaşırmasına yol açmıştır.

Savaş gazeteciliği, sadece savaş durumlarında değil, her türlü şiddet olayının yer aldığı haberlerle izleyiciye aktarılmaktadır. Şiddetin, çatışmanın ya da nefret söyleminin yer aldığı haberler, çözüm üretmekten uzak bir şekilde tüm detaylarıyla yayınlanmaktadır.

Bu durum, izleyicinin şiddeti artık normalleştirmesinin yanı sıra kışkırtılmasına ve bir yöntem olarak görmesine neden olmaktadır.

2.3.2. Karşılaştırmalı Olarak Savaş ve Barış Gazeteciliği

Tekelleşen medya kuruluşları patronun ve bazı grupların temsilcisi konumundadır. Dezavantajlı kişiler anaakım medyanın haberlerinde sadece olağanüstü durumlarda yer almaktadır. Sıradan insanlar ise şiddet gibi kısıtlı konularda kendine yer bulmaktadır. Özel sektörün ve devletin yönlendirdiği anaakım medya kuruluşlarına karşı alternatif gazetecilik azınlıkların sesini duyurması için fırsat yaratabilmektedir (Özer, 2012: 9,10) Kitle iletişim araçlarına sahip olmak ve medya şirketlerini yönetebilmek için büyük yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yüzden basın kuruluşları ekonomik olarak güçlü olan iktidarlar ve şirketler tarafından idare edilmektedir. Anaakım medya kuruluşlarının zamanla tekelleşerek hegemonik güçler tarafından kendi çıkarları için kullanılmaya başlanması ve çoğunluğun sesine yer verilmemesi ise etik kaygılar yaratarak alternatif medyanın ortaya çıkış sürecini hızlandırmıştır. Ancak ekonomik koşulları yeterli olmayan kesimin anaakım medya ile rekabet edebilmesi yeni iletişim teknolojileri sayesinde mümkün hale gelmiştir. İnternet dezavantajlı grupların sorunlarını duyurabilmesi ve paylaşabilmesi için belirli seviyede eşitlik sağlamıştır. Siyasal iktidarın ve şirketlerin yer aldığı belirli bir azınlığın yönettiği anaakım medyaya karşı bu grubun dışında kalan ötekilerin internet ortamında alternatif medya kanalları oluşturması son 30 yıldır teknolojik gelişmelerle ilintili şekilde çoğalmaktadır (Yanıkaya ve Çoban, 2014: 116-117).

Barış gazeteciliği ekseninde haber yapan gazeteciler çatışmaya sebep olan nedenler üzerine araştırma yaparken savaş odaklı gazeteciler çatışmayı kimin kazanacağına ya da kaybedeceğine bakarak sonuca odaklanır. Geniş kapsamlı araştırmayla kültürel geçmiş ve tarihi de inceleyip çatışmaya yol açan nedenleri ortaya koymayı amaçlayan barış odaklı gazeteciliğe karşı savaş gazeteciliği olaya daha dar bir çerçeveden bakıp çatışmayı kimin başlattığıyla ilgilenir. Bununla birlikte çatışma taraflarına *biz* ve *onlar* gözüyle bakarak barış gazeteciliğinin her iki tarafı da eşit söz hakkı sunmasından farklı olarak sadece bir tarafın sesi olur (Arsan, 2005: 130-131).

Bariş gazeteciliğinde ve Savaş gazeteciliğinde Lynch ve McGoldrick'in (2000: 30-33) 17 ilkesine göre habercilik karşılaştırması şöyledir:

Tablo 1. Bariş Gazeteciliği ve Savaş Gazeteciliği Karşılaştırması

Tüm taraflara eşit söz hakkı	Sadece iki tarafın çatışması olarak ele alma
Çatışmayla ilgili detaylı araştırma	Yalnızca bilgi aktarımı
Çatışmadan etkilenen sıradan insanların görüşlerine haberde yer verme	Sadece liderlerin ifadeleri
Farklılıkların farkında olarak, ortak hedeflere odaklanma	Farklılıkları çatışmanın sebepleri olarak yansıtma
Çatışmadan etkilenenlere haberde eşit yer verme	Cani ve mağdur ayrımı
Süreç odaklı: Şiddetin sebeplerine ve sonuçlarına odaklanma	Sonuç odaklı: Şiddete odaklanma
Çözüm odaklı	'Biz' ve 'onlar' ayrımı
Belirsiz ifadelerden kaçınma	Duygusal (belirsiz) kelimeler kullanma

2.4. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Geleneksel medya kuruluşlarının dijital medyaya kaydığı günümüzde savaş ve çatışma yanlısı söylemler de oldukça artış göstermiştir. Ekonomik veya siyasi baskılardan dolayı seçkin ideolojilerin bir organı gibi yayın yapan geleneksel medyanın basılı gazetelerde sadece sayılı haberlerle yer aldığı dönemden internet sitelerine geçiş yapması oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşmiştir. İnternet, bir taraftan alternatif medya kuruluşlarının önünü açarken diğer taraftan da bu oluşumların çok fazla içeriğin hızla paylaştığı dijital medyada görülme olasılığının azalmasına neden olmuştur. Bu durum, medya kuruluşlarının daha fazla duyulmak için haberleri abartmalarına, çarpıtmalarına ya da olayları aşırı basit bir şekilde aktarmalarına neden olabilmektedir. Artan rekabetin neticesinde pazarın gereksinimlerine göre oluşturulan içerikler gazetecilikteki etik tartışmaları da beraberinde getirmektedir (McGoldrick ve Lynch, 2006: 23).

Geçer, (2018: 42-43) medyanın mağdur odaklı habercilik yapmasının oldukça zor olduğunu belirtmektedir. Gazetecilerin, seçkinlerin menfaatlerine karşı bir tavır alması veya öncelememesi durumunda gelişmelere engel olacak içerik üretmekle itham edilerek kısıtlamalara maruz kalabilmektedir. Geleneksel medya kuruluşlarına göre kısmen daha

özgür olan alternatif medya oluşumlarında ise barış gazeteciliği yapmak daha kolaydır. Ancak, alternatif medya oluşumları da barış gazeteciliğinin amaçlarına zıt bir şekilde tutarlı bir anlayıştan yoksun hareket edebilmektedir. Çoğunlukla alternatif medya oluşumları tarafından hayata geçirilen Barış gazeteciliği, geleneksel medyada sadece birkaç gazetecinin haberiyle veya köşe yazılarında kendine yer bulmaktadır (Alankuş, 2016: 27-28).

Barış gazeteciliğine yönelik eleştiriler arasında, gazetecilerin görevleri arasında barış yapıcı politikaların bulunmamasından dolayı tarafsızlık ve nesnellik ilkelerinden vazgeçmemeleri gerektiği belirtilmiştir (Loyn 2008'den Aktaran: Yıldız, 2011: 56-57).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BARIŞ GAZETECİLİĞİ PERSPEKTİFİNDE UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI'NIN BASINA YANSIMASI

3.1. ÇALIŞMANIN METODOLOJİSİ

Bu bölümde T24 haber sitesi ve Hurriyet.com.tr'den seçilen haberler içerik analizi yöntemiyle barış gazeteciliği perspektifinde incelenecektir.

3.1.1. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Ukrayna-Rusya Savaşı'nın anaakım medya kuruluşu Hürriyet ve internet haber sitesi T24'te yayımlanan haberleri barış gazeteciliği perspektifinden inceleyerek nasıl sunulduğunu ortaya çıkarmaktır. T24 haber sitesi ve uzun yıllardır yayıncılık yapan Hürriyet'in Ukrayna Rusya Savaşı'na hangi açıdan baktığı ve haber başlıklarında, haber fotoğraflarında en çok hangi kodları kullandığıdır. Barış ve savaş odaklı habercilikten yola çıkarak haberlerin nasıl işlendiğini bulmaktır.

3.1.2. Çalışmanın Önemi

İnternette bilgi anlık olarak hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Anaakım medya kuruluşlarının tekelleşmesinden dolayı internet kaynaklarına olan talep artmaktadır. İnternette ise paylaşılan içeriklerin doğru ya da yanlış olduğu belirli bir editoryal süreçten geçmediği için bilinmemektedir. Sanal ortamda haberi okuyan herkesin savaşa ve barışa olan tutumu değişebilmektedir. İnternet, alternatif medya kuruluşlarının oluşturulmasında önemli bir etken olsa da barış gazeteciliğine olan ihtiyacı artırmıştır. Bu yüzden, yayınlanan haberlerde kullanılan dilin barış odaklı habercilik perspektifinden ele alınması önemlidir.

3.1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Ukrayna – Rusya Savaşı'nın İnternet gazeteciliğindeki sunumu barış gazeteciliği perspektifinde analiz edilmiştir. Türkiye'nin en çok ziyaret edilen haber sitelerinden biri olan Hürriyet.com.tr

ve bağımsız gazetecilik mottosuyla internet haberciliği yapan T24.com.tr internet sayfasında savaşın başladığı 24 Şubat 2022 – 24 Nisan 2022 tarihleri arasında yayınlanan haberler incelenmiştir. Araştırmada iki aylık süreçte yayımlanan tüm haberlerin başlıkları Jake Lynch ve Annabel McGoldrick belirledikleri 17 ilkesi kapsamında oluşturulan 5 kategoride incelenecektir. Haberde kullanılan başlıklar internet gazeteciliğinde en çok görünen kısımdadır. Bu açıdan bakıldığında haber başlıkları internette haberin kısa bir özetini sunmaktadır. Aynı zamanda haberlerde kullanılan fotoğraflar ve videolar da oluşturulan kodlamalarla incelenmiştir. Bilgin (2006: 19), içerik analizinde kullanılan tekniklerden biri olan kategorisel analiz; “belirli bir mesajın önce birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin belirli kriterlere göre kategoriler halinde gruplandırılmasını ifade ettiğini” belirtmektedir. Aynı zamanda verilmek istenen mesajın konusunun, taşıdığı değerlerin, kaynağının veya kişileri betimlerken kullandığı kelimelerin kategoriler aracılığıyla incelenebileceğini söylemektedir.

Araştırmada elde edilen verilerin içerik analizi yapılırken, “kategorilendirme”, “kodlama”, “istatistiksel analiz” ve “yorumlama” şeklinde bir yol izlenmiştir.

3.1.4. Çalışmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın örneklem seçimi yapılırken, çalışmada geleneksel gazeteciliği temsilen en çok tiraja sahip olan ve uzun yıllardır yayın hayatına devam eden Hürriyet’in internet sitesi Hürriyet.com.tr ele alınmıştır. Diğer taraftan sadece internette habercilik yapan ve anaakım gazeteciliğe alternatif olarak kurulan T24 haber sitesindeki haberler incelenmiştir. Rusya’nın Ukrayna’ya saldırı başlattığı 24 Şubat 2022’den 24 Nisan 2022’ye kadar gelişen süreçte amaçlı örnekleme ile seçilen haber sitelerinde yayınlanan haberlerbarış gazeteciliği perspektifinde içerik analizi yöntemi ile çözümlenecektir.

3.2. UKRAYNA- RUSYA SAVAŞI

Ukrayna’nın doğusundaki Donetsk ve Luhansk yönetimindeki Rusya yanlısı ayrılıkçıların yardım talebi üzerine Ukrayna sınırlarına askeri yığınak oluşturan Vladimir Putin yönetimindeki Rusya, 22 Şubat 2022’de askeri hareket başlatmıştır. Uluslararası dijital mecralarda günlerce gündemden düşmeyen Ukrayna-Rusya savaşı, yayınlanan haberlerdeki barış gazeteciliği tutumunu araştırmak açısından önemlidir.

NATO'nun doğuya doğru genişleme politikaları yıllardır Rusya'nın ulusal çıkarlarına ters düşmektedir. 1999'da NATO'nun genişleme çabası sonucu Baltık ülkesi Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan ittifaka katılmıştır. 2004 yılında ise Rusya'ya komşu olan Bulgaristan, Romanya, Slovakya ve Slovenya'nın ittifaka katılması NATO'nun Rusya'ya 500/600 km yaklaşmasına neden olmuştur. NATO'nun Baltık ve Doğu Avrupa ülkelerinin askeri gücünün Rusya'dan az olması nedeniyle o ülkelere askeri teçhizat ya da istihbarat merkezleri kurarak askeri üs olarak kullanması ise gerilimi artırmıştır. NATO ülkelerinin limanlar ya da sınır noktaları gibi önemli noktalarının ittifak ülkeleri tarafından kullanılabilmesi Rusya'ya baskı yapmak için fırsat sunmuştur. Bu durumda Rusya'nın sınırında yer alan ve eski Sovyetler Birliği ülkesi olan Ukrayna'nın Zelensky yönetimiyle birlikte Batı ile ilişkilerinin daha da güçlü hale gelmesi ve NATO'ya katılma hamleleri Rusya'nın savaşı başlatmasının en önemli sebeplerinden biridir (Askarov, 2018: 122).

Rusya devlet başkanı Putin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ilgili 14 Aralık 2021 yılında yaptığı açıklamada, "Tüm Ruslar gibi benim için de bir trajedi, 20. yüzyılın en büyük jeopolitik felaketi...O dönem ülke topraklarının yaklaşık yüzde 40'ını ve aynı oranda üretim kapasitesi ile nüfusunu da kaybettik, tamamen farklı bir ülkeye dönüştük. Binlerce yıl içinde bir araya getirilmiş olan her şey önemli ölçüde kaybedildi" sözlerini kullanmıştır. Bu sözler Putin'in Slav ülkelerinin dağılmasını olumlu karşılamadığını ve eyleme geçeceğinin sinyali niteliğinde olmuştur. Aynı zamanda Putin Amerika'nın Ortadoğu'da olan yayılcı politikalarının da önüne geçmek için Suriye, Azerbaycan, Afganistan gibi iç karışıklığın olduğu ülkelerin liderleriyle görüşmeler gerçekleştirmiş ve bazılarında silah ve teçhizat yardımıyla bulunmuş ve bulunmaya devam etmektedir. Avrupa ülkelerinin tepkileri ve yaptırımları ise Rusya'nın yanı sıra başlarında bulunan Ukrayna'ya savaş açmasıyla birlikte sertleşmiştir. NATO ve Batılı devletler Rusya'nın Ukrayna'da, Kırım'da yürüttüğü savaş yanlısı faaliyetleri karma savaş olarak nitelendirmektedir. Rusya'nın yaptığı askeri operasyonları inkâr etmesi ya da belirsizliğe dayalı bir şekilde yürütmesi NATO ve Batılı devletleri tarafından işgallerin geç anlaşılmasına neden olmaktadır. Örneğin daha önce Kırım'a armasız üniformalarla asgari hareket düzenlemesi Putin yönetimindeki Rusya'ya zaman kazandırmış ve Kırım'daki önemli devlet kurumlarını ele geçirmesini hızlandırmıştır. Erol, M. S., & Oğuz, Ş. 2018: 405). Rusya aynı politikayı Ukrayna'ya savaş başlatmadan önce de kullanmıştır. Savaş

iddialarını sürekli reddeden Putin yönetimi, Ukrayna sınırlarına askeri yığınak yapmayı sürdürmüştür.

Ukrayna'ya bağlı Donetsk ve Luhansk'taki Rusya yanlısı ayrılıkçıların başlattığı Euro-Meydan protestoları sonucunda bölgelerde Şubat 2014'te bölgeyi ele geçirmişlerdir. Kontrolü elinde tutan ayrılıkçılardan gelen yardım talebi üzerine bölgelerin bağımsızlığını tanıyan Rusya, parlamentosundan çıkan onay ile bölgeye askeri sevkیات başlatmıştır. Putin, operasyonun amacının Ukrayna'yı tamamen işgal etmek olmadığını belirtmiştir. Açıklamasında "Sekiz yıldır Kiev rejimi tarafından istismara, soykırıma maruz kalan insanları korumaktır. Rusya Federasyonu vatandaşlarına da dâhil olmak üzere sivillere karşı çok sayıda kanlı suç işleyenleri adalete teslim etmenin yanı sıra Ukrayna'nın Nazizm'den ve militarizmden arındırılması için çaba göstereceğiz" sözlerini kullanmıştır.⁴ Ancak, ilerleyen günlerde Ukrayna'ya bağlı birçok şehre Rusya tarafından saldırı düzenlenmiştir. Rusya'nın Donetsk ve Luhansk kentindeki protestolara destek sağlaması ve Kırım'ı işgal etmesi Ukrayna'daki Rus karşıtlarını artırmış ve Batı'ya yönelik desteklerin artmasını sağlamıştır.⁵

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırılarının ardından Batı ülkelerinden tepkiler ve yaptırımlar gecikmemiştir. 2014'ten beri Rusya'daki 53 kuruma ve 862 kişiye yaptırım uygulayan Avrupa Birliği (AB), oligarkları ve Rusya Parlamentosu Federasyon Konseyi üyelerini içeren 160 kişiye yaptırım uygulamak için harekete geçmiştir.⁶ Üstelik AB tarihinde ilk defa bir ülkeye askeri yardımda bulunmuştur. Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen bu konuyla ilgili yaptığı açıklamada; "Tüm ekonomik gücümüzü seferber ediyoruz. AB tarafından üçüncü bir ülke için şimdiye kadar tasarlanmış en büyük makro-finansal yardım paketi olan 10 milyar avronun üzerinde makro-finansal yardım önerdik" sözlerini kullanmıştır.⁷ 2014 yılından beri Ukrayna'ya destek veren ABD ise sadece 2021 yılında 650 milyon dolardan fazla teçhizat yardımı

⁴ (Bianet, Rusya, Ukrayna'ya askeri hareket başlattı, Bağlantı: <https://bianet.org/bianet/dunya/258205-rusya-ukrayna-ya-askeri-harekat-baslatti>, Erişim Tarihi: 16.03.2022)

⁵ (AA:Erişim Tarihi: 21.07.2022 Koç Üniversitesi'nden Doç. Dr. Şener Aktürk, Rusya'nın Ukrayna'ya askeri müdahalesini AA Analiz'e yazdı. Sebepleri ve sonuçlarıyla rusyanın işgali)

⁶ Euronews, AB, 160 Rus senatör ve oligarka yaptırım uygulayacak, Belarus'a da yeni kısıtlamalargeldi, Bağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/09/ab-160-rus-senator-ve-oligarka-yapt-r-m-uygulayacak-belarus-a-da-yeni-k-s-tlamalar-geldi>, Erişim Tarihi: 21.07.2022)

⁷ AA, AB Komisyonu Başkanı von der Leyen: Ukrayna bu savaşı kazanmak zorunda" Bağlantı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-komisyonu-baskani-von-der-leyen-ukrayna-bu-savasi-kazanmak-zorunda/2596241> Erişim Tarihi: 21.07.2022)

sağlamıştır.⁸ Savaşın başlamasının ardından ABD'den Ukrayna'ya yeni askeri yardımlarda bulunacağına dair açıklamalar ardı sıra gelmiştir. ABD Başkanı Joe Biden en son haziran ayında yaptığı açıklamayla Ukrayna'ya içerisinde ağır silahların ve gelişmiş füze sistemlerinin yer alacağı 1 milyar dolarlık yardımda bulunacağını duyurmuştur. Ukrayna Savunma Bakan Yardımcısı Anna Maliar ise yapılan yardımların sadece yüzde 10'nun ellerine ulaştığını belirtmiştir.⁹

Rusya'nın Ukrayna'ya başlattığı savaş sonrasında uluslararası medya şirketlerinden de yaptırımlar uygulanmıştır. Rusya'ya bağlı medya kuruluşları birçok Avrupa ülkesinde erişime kapatılmıştır. Dünya çapındaki en büyük sosyal ağlardan biri olan Facebook, Rusya'ya bağlı medya kuruluşlarına AB ülkelerinde sınırlama getireceğini duyurmuştur. Twitter, bu haber sitelerinden gelen paylaşımların etiketlenerek, görünürlüklerini azaltacağını açıklamıştır. Youtube, Sputnik ve Rus RT gibi Rusya'ya bağlı medya kuruluşlarının hızlı bir şekilde kapatılacağını belirtmiştir.¹⁰

Savaş devam ederken müzakere yapan Rusya ve Ukrayna arasında henüz anlaşmaya varılmamıştır. Moskova'nın 8 maddelik talep listesini açıklayan Kremlin sözcüsü Dmitry Peskov; "Ukrayna bundan böyle herhangi bir bloğa girme hedefini reddedeceğini anayasasında belirtmeli. Buna göre değişiklikler yapmalı. Ayrıca Kırım'ın Rus toprağı olduğunu ve Donetsk ile Lugansk'ın bağımsız devletler olduğunu kabul etmeleri gerektiğini de konuştuk. Hepsi bu kadar. Bunlar kabul edilir dilmez tüm savaş duracak."¹¹

Savaştan sonra iki ülkenin heyetlerini müzakerelerini gerçekleştirmesi için önce Antalya'da daha sonrasında İstanbul'da bir araya getiren Türkiye ise, savaşta arabulucu rolünü üstlenmiştir. Ukrayna'ya SİHA (Silahlı insansız hava aracı) satışıyla ilgili konuşan

⁸ (Sputnik, Ukrayna Krizi, Bağlantı: <https://tr.sputniknews.com/20220224/lavrov-ukrayna-konusunda-aldigimiz-tedbir-ve-kararlarin-amaci-rusya-halkinin-guvenligini-saglamak-1054206377.html> Erişim Tarihi: 21.07.2022)

⁹ Euronews, ABD'den Ukrayna'ya yeni 1 milyar dolarlık askeri yardım, Bağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/05/rusya-n-n-ukrayna-ısgali-savasta-son-durum-canl-blog> Erişim Tarihi: 21.07.2022

¹⁰ Independent, Rusya'ya "medya" yaptırımları genişliyor: Sosyal medyada Rus kanallarına engellemeler geldi, ülkedeki film gösterimleri durduruldu Bağlantı: <https://www.indyturk.com/node/478681/d%C3%BCnya/rusyaya-medya-yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1-geni%C5%9Fliyor-sosyal-medyada-rus-kanallar%C4%B1na-engellemeler> Erişim Tarihi:21.07.2022

¹¹ Euronews, Rusya'nın Ukrayna ve Batı'dan talepleri neler? Bağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/08/rusya-n-n-ukrayna-ve-bat-dan-talepleri-neler> Erişim Tarihi: 16.03.2022

Dışışleri Bakan Yardımcısı Yavuz Selim Kıran, "SİHA'lar Türkiye'den bir yardım değil. Bu, Türkiye'de bulunan bir şirketten Ukrayna'nın satın aldığı bir ürün" sözlerini kullanmıştır.¹² Buradan, Türkiye'nin SİHA satışlarını sadece 'ticari' olduğu ve iki ülkeyle de ticari ilişkileri bozmak istemediği anlaşılmaktadır.

3.3. HABERLERİN ANALİZİ

Bu çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Ukrayna – Rusya Savaşı'nın İnternet gazeteciliğindeki sunumu barış gazeteciliği perspektifinde analiz edilmiştir. Türkiye'nin en çok ziyaret edilen haber sitelerinden biri olan Hürriyet.com.tr ve bağımsız gazetecilik mottosuyla anaakımdan farklı bir içerik sunan T24 haber sitesinde savaşın başladığı 24 Şubat 2022 – 24 Nisan 2022 tarihleriarasında yayımlanan haberlerin başlıkları incelenmiştir.

3.3.1. Hurriyet.com.tr İncelemesi

Örnekleme için daha fazla detay sunmasından dolayı Hurriyet.com.tr'nin kendi veri tabanında aranmıştır. Haberlerin hepsinin çalışmaya dâhil edilip edilmediği 'Google Gelişmiş Arama'da kontrol edilmiştir. Arama işlemi 5 ayrı anahtar kelime kullanılarak yapılmıştır. "Ukrayna, Rusya, Putin, Zelenski, savaş" şeklinde girilen anahtar kelimeler sonucunda Hurriyet.com.tr'de 1609 habere ulaşılmıştır. Köşe yazıları araştırmaya dâhil edilmemiştir. Haberler Barış Gazeteciliği kapsamında oluşturulan kategoriler kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin içerik analizi yapılırken, "kategorilendirme", "kodlama", "istatistiksel analiz" ve "yorumlama" şeklinde bir yol izlenmiştir.

3.3.1.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme

Türkiye'nin en çok ziyaret edilen sitelerinden anaakım medya kuruluşu olan Hurriyet.com.tr Rusya Ukrayna savaşının başladığı 24 Şubat 2022 tarihinden 24 Nisan 2022 tarihine kadar olan 2 aylık süreçte kendi internet sitesinden toplam 1609 haber

---

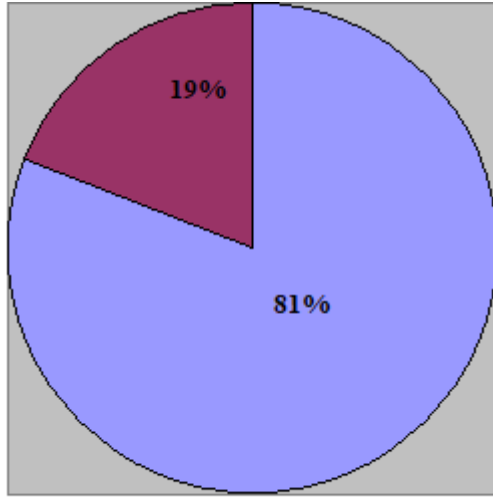
¹² Euronews, FT: Ukrayna'nın popüler silahı Bayraktar, Türkiye'nin SİHA politikasının bir parçasıBağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/13/ft-ukrayna-n-n-populer-silah-bayraktar-turkiye-nin-siha-politikas-n-n-bir-parcas> Erişim Tarihi: 22.07.2022

paylaşmıştır. 1609 haberin içerisinde 339 haberin başlığında açıklama görülmüştür. Hükümet yetkilileri ve sıradan vatandaş tarafından yapılan açıklamalar çalışmaya dâhil edilmiştir. ‘Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme’ kategorisi altında incelenen haber başlıklarındaki Ukrayna – Rusya Savaşı hakkında yapılmayan açıklamalar bu kategoriye dâhil edilmemiştir. Haberin başlığında yer alan açıklamaların kime ve hangi kuruma ait olduğu doğrulanarak ona göre kodlama yapılmıştır.

Haber başlıkları incelenirken resmi kaynaklı haberler için; Türkiye Yetkilileri, (Liderler, Hükümet sözcüleri, Bakanlar, Parti sözcüleri) Rusya Hükümeti, Ukrayna Yetkilileri, Avrupa Liderleri, ABD Yetkilileri, Diğer Resmi kurumlar (Elçilikler, Konsolosluklar, Meclis Başkanlığı), Diğer Ülke Liderleri, Uluslararası Organizasyonlar (Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, NATO), Türkiye Muhalefeti (Parti liderleri, sözcüleri) ve First Lady’ler (Türkiye, Ukrayna) gibi ifadeler kullanılmıştır.

Resmi olmayan kaynaklar için; sıradan vatandaş, gazeteciler ve muhabirler, tanınmış kişiler (sporcular, oyuncular, sanatçılar...) sivil toplum kuruluşları, iş insanları, profesörler, uzmanlar, silah şirketleri, basın kuruluşları gibi ifadeleri kullanılarak birbirinden ayrılmıştır.

Hurriyet.com.tr’de 2 aylık süreçte yayımlanan 1609 haberden 339 haberin başlığında resmi ya da resmi olmayan açıklamalara rastlanmıştır. 339 haber başlığının 273 (yüzde 81) tanesi resmi bir kaynağın ifadelerine yer verirken, 66 (yüzde 19) haber başlığı ise resmi olmayan kaynaklardan açıklamalar içermektedir.

Tablo 2. Hurriyet.com.tr Resmi Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları

■ Resmi Kaynaklar ■ Resmi Olmayan Kaynaklar

Resmi Kaynaklar:	Yayımlanan Haber Sayısı	Oranı
Ukrayna Yetkilileri	61	22,3%
Ukrayna'nın Diğer Resmî Kurumları	8	2,9%
Rusya Yetkilileri	42	15,4%
Rusya'nın Diğer Resmî Kurumları	3	1,1%
Türkiye Yetkilileri	70	25,6%
Türkiye'nin diğer resmî kurumları	10	3,7%
Diğer Ülke Liderleri	3	1,1%
Avrupa Liderleri	30	11,0%
ABD Yetkilileri	22	8,1%
Uluslararası Organizasyonlar	11	4%
Türkiye Muhalefet Yetkilileri	5	1,8%
Türkiye First Lady'si	5	1,8%
Ukrayna First Lady'si	3	1,1%
Toplam	273	100%

Resmi kaynaklardan yayımlanan haberlerin başlıklarına bakıldığında 273 haber başlığından 70'inin Türkiye yetkilileri tarafından yapılan açıklamaları içerdiği, Türkiye'deki diğer resmî kurumların ise 6 başlıkta açıklamalarının yer aldığı görülmüştür. Rusya Hükümeti'nin açıklamaları 42 başlıkta yer alırken, Rusya'nın diğer

resmî kurumları 3 başlıkta görülmektedir. 61 haber başlığı Ukrayna yetkililerinin açıklamalarını, 8 haber başlığı ise Ukrayna'nın diğer resmî kurumlarının açıklamalarını içermektedir. Avrupa ülkelerinin liderlerinin ve yetkililerin açıklamaları 30, ABD yetkililerinin açıklamaları ise 22 haber başlığında görülmektedir. Bu ülkeler dışında kalan diğer ülkelerin yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar 3 haber başlığında, (Çeçenistan, Hırvatistan) uluslararası organizasyonların açıklamaları 11 başlıkta, Türkiye muhalefet partileri yetkililerinin ifadeleri ise 5 başlıkta bulunmaktadır. Son olarak Türkiye First Lady'sinin ifadeleri 5 haber başlığında, Ukrayna First Lady'sinin açıklamaları 3 başlıkta görülmektedir.

Tablo 3. Hurriyet.com.tr Resmi Olmayan Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları

Resmi Olmayan Kaynaklar	Yayınlanan Haber Sayısı	Oranı
Sıradan Vatandaş	29	43,9%
Gazeteciler, Muhabirler, Yazarlar	2	3%
Tanınmış Kişiler	18	27,3%
Düşünür, Profesör ve Uzmanlar	7	10,6%
Yatırımcı ve İş İnsanları	1	1,5%
Silah Şirketleri	3	4,5%
Sivil Toplum Kuruluşları	2	3%
Farklı Basın Kuruluşları	4	6,1%
Toplam	66	100%

Resmi olmayan kaynaklara bakıldığında, haber başlıklarında sıradan vatandaşların söylemlerine 29 haberde yer verilirken, ünlülerin (sporcular, oyuncular...) açıklamaları 18 haber başlığında görülmektedir. Gazetecilerin, muhabirlerin ya da yazarların ise 2 haber başlığında ifadelerine yer verilmiştir. Düşünür, profesör ya da uzmanların açıklamalarına 7 haber başlığında, silah şirketlerinin 3 başlıkta, farklı basın kuruluşlarının başlıkları ya da iddiaları ise 4 haber başlığında bulunmaktadır. Son olarak, resmi olmayan kaynaklar içerisinde sadece 1 iş insanının ifadesi haber başlığında yer almaktadır.

3.3.1.2. Eşit Temsil Hakkı

Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'e göre, habercilikte, her iki tarafında açıklamalarına, eylemlerine, acılarına ya da mağduriyetlerine eşit derecede yer verilmelidir. Eşit temsil olmadığında sadece bir tarafın yaşadıklarına odaklanılmaktadır. Bu da tarafları "biz" ve "onlar" gibi farklı kutuplara bölünmesine sebep olmaktadır.

2 ay içerisinde Hurriyet.com.tr'de yayımlanan 1609 haber başlığında yapılan incelemede, 'Rusya', 'Ukrayna', 'Zelenski' ve 'Putin'in haber başlıklarında kaç kere geçtiği araştırılmıştır. Aynı haber başlığında ikiden fazla kelimenin geçmesi durumunda da araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 4. Hurriyet.com.tr'de Ülkelerin Eşit Temsil Oranları

Taraflar	Haber Sayısı	Oranı
Rusya	317	19,70%
Ukrayna	447	27,78%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

İncelenen haber başlıklarında 'Rusya' kelimesi 317 kere, 'Ukrayna' ise 447 kere kullanılmıştır. Ukrayna içeren haber başlıklarının, yüzde 19,70 oranına sahip olan Rusya'dan yüzde 27,78 ile daha fazla olduğu görülmüştür. Zelenski ve Putin içeren haber başlıklarına bakıldığında bu durumun tam tersi bir tabloyla karşılaşılmıştır. 'Zelenski' 82 haber başlığında yer alırken, 'Putin' 111 başlıkta kullanılmıştır.

Tablo 5. Hurriyet.com.tr'de Liderlerin Eşit Temsil Oranları

Taraflar	Haber Sayısı	Oranı
Zelenski	82	5,10%
Putin	111	6,90%
Toplam	1609	100,00%

'Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme' kategorisinde yapılan incelemede Rusya Hükümeti'nin ve resmî kurumlarının açıklamalarının 45 başlıkta, Ukrayna Hükümetinin ve resmî kurumlarının açıklamalarının ise toplamda 69 haber başlığında yer aldığı görülmüştür. Bu da Ukrayna'nın yer aldığı haber başlıklarının Rusya'dan daha

fazla olduğuna işaret etmektedir. Ancak diğer taraftan, haber başlıklarında Putin ismi Zelenski'den daha fazla kullanılmıştır.

3.3.1.3. Çözüm Odaklı Habercilik

Çözüm odaklı habercilik kategorisi altında incelenen haber başlıkları, kodlar oluşturularak araştırılmıştır. Haber başlıkları incelenerek barış gazeteciliğine dair 4 kelime; “görüşme, barış, çözüm, ateşkes” ve savaş gazeteciliğine dair 4 kelime “Savaş, çatışma, saldırı, işgal” oluşturulmuştur. Amaç, bu 8 kelimelerin kullanım sıklığına bakarak, haberlerde en çok hangi konulara vurgu yapıldığını bulmaktır.

Tablo 6. Hurriyet.com.tr Savaş Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranları

Hurriyet.com.tr	Haber Sayısı	Oran
Savaş	202	12,55%
Saldırı	46	2,86%
İşgal	18	1,12%
Çatışma	16	0,99%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr'ye bakıldığında 1609 haber başlığından 202 tanesinde ‘savaş’, 46’sında ‘saldırı’, 18’inde ‘işgal’, 16’sında ise ‘çatışma’ sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. 1609 haberden 282’sinde (yüzde 17,53) savaş gazeteciliği perspektifinde oluşturulan 4 kelimenin geçtiği görülmüştür.

Tablo 7. Hurriyet.com.tr Barış Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranları

Hurriyet.com.tr	Haber Sayısı	Oran
Barış	33	2,05%
Görüşme	31	1,93%
Müzakere	27	1,68%
Çözüm	2	0,12%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr'ye bakıldığında 1609 haber başlığından 33 tanesinde 'barış', 31'inde 'görüşme', 27'sinde 'müzakere', 2'sinde ise 'çözüm' sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. 1609 haberden 93'ünde (yüzde 5,78) barış gazeteciliği perspektifinde oluşturulan 4 kelimenin geçtiği görülmüştür.

3.3.1.4. Kanıtlanmamış Suçlamalardan Kaçınma

Hurriyet.comtr'de kanıtlanmamış iddialara yer veren haber başlıkları tablo haline getirilmiştir. Haberler seçilirken kaynağı tam belli olmayan iddialar, yetkililerin kanıtlanmamış iddiaları seçilmiştir. İnceleme yapılırken, basın kuruluşlarının ve gazetecilerin kanıtlanmamış iddialarının haberleştirildiği görülmüştür. Bu iddialar da çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda iddiaların yer aldığı tüm başlıklar tablolaştırılmıştır. Hurriyet.com.tr'de 48 iddiaya yer verildiği görülmüştür.

Tablo 8. Hurriyet.com.tr'nin İddia İçeren Haberleri

	Hürriyet Haber Başlıkları	İddia Kaynağı
1	Rusya- Ukrayna savaşında flaş iddia: Tümgeneral Vitaliy Gerasimov Harkiv yakınlarında öldü	Ukrayna Savunma Bakanlığı İstihbarat Direktörlüğü
2	Dünya bu iddia ile çalkalanıyor: Ölü Rus askerleri Belarus'a gönderiliyor!	Özgür Avrupa Radyosu(RFE)
3	Askeri planlar sızdı, Putin küplere bindi! Rusya'da cadı avı başladı...	Batı Medyası
4	Bahçesine Rusça 'çocuk' yazmışlardı, içinde yüzlerce kişi olabilir... Rusya, Mariupol'de sığınak olarak kullanılan tiyatroyu vurdu!	Ukrayna Mariupol Belediyesi
5	Kiev cephesinde görev yapan fotoğrafçı kayıp: Kaçırılmış olmasından korkuluyor!	ABD Gazetecileri Koruma Komitesi (CPJ)
6	ABD ve NATO endişeli: Belaruskısa süre içinde savaşa dahil olabilir!	ABD ve NATO
7	Batının 'kırmızı çizgisi' için uyarı geldi: Rusya'nın hedefi olabilir!	ABD Savunma Bakanlığı Yetkilisi
8	'400 mayın sürüklenebilir'iddiası... MSB kaynakları: Bu rakamlara itibar edilmemeli	Kaynak Belirtilmemiş
9	NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Rusya'nın yeni saldırı planını açıkladı	NATO

Tablo 8. (Devamı)

10	Akılalmaz iddia gündeme bombagibi düştü: Rus birliği kendi komutanını tankla ezdi!	Batı Medyası, Batılı Yetkililer
11	Dünya'nın yeni korkusu! Putin gözdağı vermek için devreye sokabilir...	Hamburg Üniversitesi'nden nükleer uzmanı Dr Kühn
12	Son Dakika Ukrayna - Rusyasavaşında son durum gelişmeleri... Ukrayna askeri istihbarat şefi Rusya'nın yeni hedefini açıkladı	Ukrayna askeri istihbarat şefi
13	Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu ile ilgili şüpheler sürüyor	Batı Medyası
14	Moskova'nın asker çekmesi tartışılıyor... Rusya, Kiev'den vazgeçmiş değil	Ukraynalı Yetkililer
15	Putin'in medya diyeti! Batı'dan herhangi bir habere tıklamıyor...	Duke Üniversitesi'nden Sovyetler Birliği ve ABD-Sovyet ilişkileri tarihçisi Simon Miles
16	Ukrayna her yerde onu arıyor... İşte Buça katliamının baş şüphelisi	Ukraynalı araştırmacılar
17	Zelenski'den flaş iddia: Rusyafosfor bombası kullanıyor	Zelenski
18	Mariupol alarm veriyor! ABD'den 'Rusya kimyasal silah kullanabilir' iddiası	ABD
19	Son Dakika Ukrayna - Rusyasavaşında son durum gelişmeleri...	Lviv Belediye Başkanı Andriy Sadoviy
	Lviv'de art arda patlamalar! "Rusya, Biden'a selam gönderdi"	
20	Putin'e darbe en yakınındaki kurumdan gelebilir! İhtimal her geçen gün artıyor...	Rus istihbaratından bir muhbir
21	Zelenski: Rusya dünyayı aç bırakmak istiyor	Zelenski
22	Amerikan gazetesinden bomba iddia: Abramoviç ve Ukraynalı müzakereciler zehirlendi	Amerikan Wall Street Journal gazetesi
23	Zelenski'ye 1 haftada 3 suikast girişimi	İngiliz The Times gazetesi
24	Bakan Akar'dan çarpıcı brifing: Mayınlar kasıtlı bırakılmış olabilir	Hulusi Akar
25	Rusya teslim olan Ukraynalıların görüntüleri paylaştı, Zelenski iddiaları reddetti!	Rusya devlet televizyonu
26	Rus Savunma Bakanı Sergey Şoygu kayıp	Rus muhalif basını
27	Rusya yine 'mizansen' diyor	Rusya
28	Dünya bu iddiayı konuşuyor... Rus askerlerini zehirli kekledurdurdular!	Ukrayna Ana İstihbarat Müdürlüğü
29	Rus medyası bu iddiayı konuşuyor! Putin bir an olsun yanından ayırmıyor	Rusya'da yayın yapması yasaklanan araştırma şirketi Proekt

Tablo 8. (Devamı)

30	'Ruslar, sözde referandum yapacak'	Zelenski
31	Söylentiler doğru mu? Putin'in 'sevgilisi' Moskova'da ortaya çıktı!	Kaynak Belirtilmemiş
32	Putin dedikoduları: 'Covid izolasyonu olumsuz etkiledi' iddiası	Kaynak Belirtilmemiş
33	24 saat içinde iki ayrı Putingörüntüsü: 'Hasta değilim' pozu	Kaynak Belirtilmemiş
34	Zelenski video yayınlayıp uyardı! Rusya referandum hazırlığı yapıyor...	Zelenski
35	Rusya, Ukrayna'ya verilen S-300 hava savunma sistemini imha ettiğini iddia etti	Rusya
36	Putin'in ceset konvoyu: Ölen Rus askerlerinin cansız bedenleri gecenin köründe trenlere yüklenip taşınıyor	Bölgedeki hastane personelleri
37	Son Dakika Ukrayna - Rusya savaşında son durum gelişmeleri... Flaş iddia: Cesetleri dikkat çekmemek için gece yarısı trenlerle taşıyorlar	Bölgedeki hastane personelleri
38	Çok konuşulacak 'Suikast' iddiası! Putin bizzat talimat verdi: Hedefteki 3 isim	Ukrayna İstihbaratı
39	Ukraynalı yetkiliden korkunç iddia: Rusya fosfor bombası kullandı	Ukraynalı bir yetkilisi
40	Korkutan iddia! Putin Ukrayna'da ölümcül silahını devreye sokuyor	Batılı bir yetkili
41	Rus askerleri isyanda! Telsiz konuşmalarının ortaya çıktığı iddia edildi	İngiliz Telegraph Gazetesi
42	ABD'den ortalığı karıştıran iddia! 'Rusya Ukraynalı askerleri ailelerini öldürmekle tehdit edecek'	ABD'den ismi açıklanmayan bir yetkili
43	Son dakika... Ukrayna savaşındaki korkunç iddia! Putin, Zelenski için 400 kişilik suikast ekibi gönderdi!	Times
44	Flaş iddia: Zelenski bir haftada üç kez suikasttan kurtuldu!	ABD Basını
45	Alman dergisinden bomba iddia! Ukrayna'ya gönderilen füzeler 35 yıllık ve kullanılamaz durumda	Almanya Der Spiegel Dergisi

Tablo 8. (Devamı)

46	Haritalarla Rusya Ukrayna savaşının 7'nci günü... Şok iddia: 'Rus askerleri kendi araçlarının benzindeposunu deliyor'	New York Times
47	Mariupol'de korkunç tuzak! Rusya duyurdu: Takmayanlar vurulacak...	Ukraynalı Yetkililer
48	Zelenski video yayınlayıp uyardı! Rusya referandum hazırlığı yapıyor...	Zelenski

3.3.3.5. Belirsiz/Duygusal İfadelerden Kaçınma

Kategori kapsamında yapılan incelemede, mağdur edici ifadeler, insanlara ne olduğu anlatılırken kullanılan duygusal ifadeler, betimlemeler, öznel benzetmelere yer verme ve abartılı sözcükler araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Hurriyet.com.tr'de birçok belirsiz ifadeye rastlanmıştır. Haber başlıklarında en çok kullanılan ifadeler; “dehşet, gözyaşı, korku, endişe, darbe¹³, tehdit, şok, çarpıcı, vahşet ve kan donduran” tablolaştırılarak kullanım oranı incelenmiştir. Açıklamaların içerisinde yer alan sözcükler ve Rusya – Ukrayna Savaşı ile ilgili olmayan başlıklar incelemenin dışında tutulmuştur.

Tablo 9. Hurriyet.com.tr'nin Belirsiz/Duygusal İfadelere Yer Verme Oranı

Belirsiz İfadeler	Haber Sayısı	Oran
Dehşet	10	0,62%
Gözyaşı	15	0,93%
Korku, korkunç	20	1,24%
Endişe	3	0,19%
Darbe	7	0,44%
Tehdit	5	0,31%
Şok (şok eden, şok hamle)	6	0,37%
Çarpıcı	5	0,31%
Vahşet	2	0,12%
Kan Donduran	3	0,19%
Toplam	76	4,72%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

¹³ TDK'ye göre 'Birini kötü duruma düşüren, sarsan olay'.

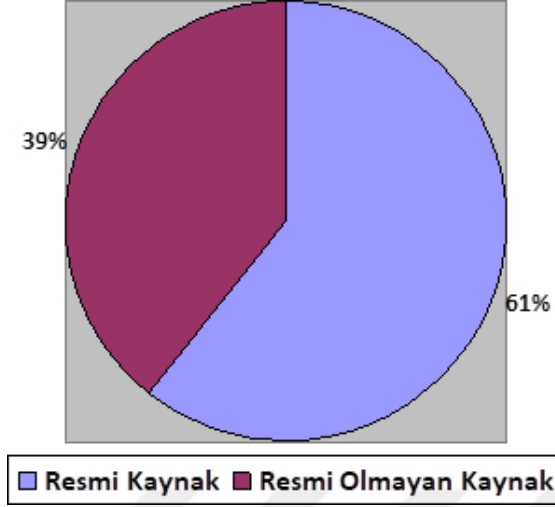
Hürriyet'in haber sitesinde 2 aylık süreçte yayımlanan 1609 haberden 76'sının başlığında belirsiz/duygusal ifadeler rastlanmıştır. 20 kere kullanılan 'koru, korkunç' başlıklarda en fazla yer alan kelime olmuştur. Gözyaşı 15, dehşet 10, darbe 7, şok 6, tehdit ve çarpıcı 5, kan donduran ve endişe 3, vahşet kelimesinin ise 2 defa kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.3.2. T24 Haber Sitesi İncelemesi

Sitenin kendi veritabanında arama bölümü olmamasından dolayı haberler 'Google Gelişmiş Arama'da taratılmıştır. Arama işlemi 5 ayrı anahtar kelime kullanılarak yapılmıştır. "Ukrayna, Rusya, Putin, Zelenski, savaş" şeklinde girilen anahtar kelimeler sonucunda T24'ün haber sitesinde 278 habere ulaşılmıştır. Köşe yazıları araştırmaya dahil edilmemiştir. Ancak, farklı gazetelerden köşe yazarlarının ifadelerinin haberleştirildiği başlıklar çalışmaya dahil edilmiştir. Haberler Barış Gazeteciliği kapsamında oluşturulan kategoriler kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin içerik analizi yapılırken, "kategorilendirme", "kodlama", "istatistiksel analiz" ve "yorumlama" şeklinde bir yol izlenmiştir.

3.3.2.1. Sıradan İnsanların İfadelerine Yer Verme

T24 internet sitesinde 24 Şubat 2022 – 24 Nisan 2022 tarihleri arasında 278 haber yayımlanmıştır. Yayımlanan 278 haberden, 147 haber başlığında resmi kaynaklardan ve resmi olmayan kaynaklardan yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Bu başlıklardan 89'unda resmi kaynakların açıklamaları, 58 tanesinde ise resmi olmayan kaynakların ifadeleri görülmüştür.

Tablo 10. T24 Resmi Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları

Resmi Kaynaklar	Yayınlanan Haber Sayısı	Oranı
Türkiye Yetkilileri	6	6,74%
Ukrayna Yetkilileri	38	42,70%
Ukrayna'nın Diğer Resmi Kaynakları	4	4,49%
Rusya Yetkilileri	18	20,22%
Diğer Ülke Liderleri	7	7,87%
Avrupa Ülkeleri Liderleri ve Yetkilileri	3	3,37%
Türkiye Muhalefet Yetkilileri	8	8,99%
First Lady'ler	1	1,12%
ABD Yetkilileri	1	1,12%
Uluslararası Organizasyonlar	3	3,37%
Toplam	89	100%

İncelenen 278 haberden 89'unda (61) resmi kaynaklarda yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Bu başlıkların 6'sında Türkiye, 38'inde Ukrayna, 18'inde ise Rusya yetkililerinin ifadeleri görülmüştür. Avrupa ülkelerinin liderleri ve yetkilileri tarafından yapılan açıklamalara 3 başlıkta, ABD yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar ise 1 haber başlığında yer almıştır. 8 başlıkta Türkiye muhalefet yetkililerinin, 3 başlıkta uluslararası organizasyonların ifadelerine rastlanmıştır. 1 haber başlığında ise Ukrayna First Lady'sinin ifadesine yer verilirken, Ukrayna'nın büyükelçilik ya da konsolosluk gibi diğer resmi kaynakları 4 haberde görülmüştür.

Tablo 11. T24 Resmi Olmayan Kaynakların Açıklamalarına Yer Verme Oranları

Resmi Olmayan Kaynaklar	Yayınlanan Haber Sayısı	Oranı
Sıradan Vatandaşlar	2	3,45%
Gazeteciler, muhabirler	19	32,76%
Köşe yazarları ve yazarlar	11	18,97%
Tanınmış Kişiler	8	13,79%
Sivil Toplum Kuruluşları	1	1,72%
Emekli Askerler	2	3,45%
Düşünür, Profesör ve Uzmanlar	3	5,17%
Farklı Basın Kuruluşları	8	13,79%
Yatırımcı ve İş İnsanları	4	6,90%
Toplam	58	100,00%

T24 haber sitesinde yayımlanan 278 haberden, 58 haber başlığında resmi kaynaklardan yapılmayan açıklamalara yer verilmiştir. Bu başlıklarda, 19 başlıkta gazetecilerin ve muhabirlerin, 11 başlıkta yazar ve köşe yazarlarının, 3 başlıkta düşünür, profesör ve uzmanların ifadelerine yer verildiği görülmüştür. Haberlerde sıradan insanların ifadelerine bakıldığında ise sadece 2 başlıkta görülmüştür. Aynı zamanda, başlıklarda yatırımcı ve iş insanlarının ifadeleri 4 başlıkta yer alırken, 2 başlıkta emekli askerlerin ifadelerine rastlanmıştır. 8 başlıkta tanınmış kişilerin ifadelerine, 1 başlıkta ise sivil toplum kuruluşlarının açıklamalarına yer verildiği görülmüştür.

3.3.2.2. Eşit Temsil Hakkı

T24 haber sitesinde 2 ay içinde yayımlanan toplam 278 haber üzerinde yapılan incelemede, 'Rusya', 'Ukrayna', 'Zelenski' ve 'Putin'in haber başlıklarında kaç kere geçtiği araştırılmıştır. Aynı haber başlığında iki kereden fazla kelimenin geçmesi durumunda da araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 12. T24 Haber Sitesinde Ülkelerin Eşit Temsil Oranı

Taraflar	Haber Sayısı	Oranı
Rusya	123	44,24%
Ukrayna	145	52,16%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24 haber sitesinde yayımlanan haberler incelendiğinde 123 başlığın içerisinde 'Rusya', 145 başlığın içerisinde ise 'Ukrayna'nın geçtiği görülmüştür.

Tablo 13. T24 Haber Sitesinde Liderlerin Eşit Temsil Oranı

Taraflar	Haber Sayısı	Oranı
Zelenski	51	18,35%
Putin	55	19,78%
Toplam	278	100,00%

Zelenski 51 başlıkta yer alırken ve Putin ismi ise 55 başlıkta yer almıştır.

3.3.2.3. Çözüm Odaklı Habercilik

Tablo 14. T24'te Savaş Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranı

T24	Haber Sayısı	Oran
Savaş	47	16,91%
İşgal	20	7,19%
Saldırı	10	3,60%
Çatışma	2	0,72%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24 haber sitesine bakıldığında 278 haber başlığından 47 tanesinde 'savaş', 20'sinde 'işgal', 10'unda 'saldırı', 2'sinde ise 'çatışma' sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. 278 haberden toplamda 79 tanesinde (yüzde 28,42) savaş gazeteciliği perspektifinde oluşturulan 4 kelimenin geçtiği görülmüştür.

Tablo 15. T24'te Barış Gazeteciliğine Dair Oluşturulan Kelimelerin Kullanım Oranı

T24	Haber Sayısı	Oran
Müzakere	11	3,96%
Görüşme	6	2,16%
Barış	4	1,44%
Çözüm	0	0,00%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24 haber sitesine bakıldığında 278 haber başlığından 11 tanesinde 'müzakere', 6'sında 'görüşme', 4'ünde 'barış' sözcüğünün kullanıldığı görülmüştür. 'Çözüm'

kelimesi ise hiçbir haber başlığında geçmemiştir. Toplamda 278 haberden 21 tanesinde (yüzde 7,55) barış gazeteciliği perspektifinde oluşturulan 4 kelimenin geçtiği görülmüştür.

3.3.2.4. Kanıtlanmamış İddialara Yer Verme

T24 haber sitesinde kanıtlanmamış iddialara yer veren haber başlıkları tablo haline getirilmiştir. Haberler seçilirken kaynağı tam belli olmayan iddialar, yetkililerin kanıtlanmamış iddiaları seçilmiştir. İnceleme yapılırken, basın kuruluşlarının ve gazetecilerin kanıtlanmamış iddialarının haberleştirildiği görülmüştür. Bu iddialar da çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda iddiaların yer aldığı tüm başlıklar tablolaştırılmıştır. İnceleme sonucunda 8 iddiaya yer verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 16. T24 Haber Sitesinin İddia İçeren Haberleri

	T24 Haber Başlıkları	İddia Sahibi
1	Güvenlik kaynakları: Putin'in saldırgan tavırlarının arkasında kansertedavisi yatıyor olabilir	Daily Star (İngiltere)
2	Rus istihbaratından muhbir:Federal Güvenlik Servisi'nin Putin'e darbe yapma riski her geçen hafta artıyor	Muhbir
3	The Guardian: Rusya, Ukrayna'da İran'ın Irak'tan kaçırdığı silahları kullanıyor	The Guardian
4	Hakan Aksay yorumladı Rusya istihbaratı Putin'e darbe mi yapacak;	Yazar
	Türkiye'de yeni Rus ve Ukrayn diasporaları	
5	Erdoğan, Putin'e, "Biz üç ülke kendi milli paralarımızla; altınla ticaret yapabiliriz" demiş	Köşe yazarı
6	New York Times: ABD sessizce Türkiye'ye S-400'leri Ukrayna'ya göndermesini teklif etti, Türkiye Rusya'nın hedefi olmaktan endişeli	New York Times
7	Rasim Ozan Kütahyalı, Putin'in eski temsilcisi Chubais'ın İstanbul'da olduğu iddiasını yorumladı: Kesinlikle MİT tarafından koruma altına alınmalı; belki de alınmıştır	Köşe Yazarı
8	Ukrayna'nın ABD Büyükelçisi:Rusya, vakum bombası kullandı	Ukrayna ABD Büyükelçisi

3.3.2.5. Belirsiz/Duygusal İfadeleri Kullanma

T24 haber sitesine bakıldığı zaman haber başlıklarında belirsiz/duygusal ifadelerin kullanılmadığı görülmüştür.

3.4. HABERLERİN YORUMLANMASI

5 kategoride değerlendirilen tüm haberler örnek haber başlıklarıyla yorumlanmıştır.

Görsel 1. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Zelenski'nin Putin'e Mesaj: Bu Savaşı Durduracak Gücün Var

Savaş ve çatışma haberleri geleneksel medyadan farklı olarak internet ortamında yayımlanırken anlık olarak paylaşılmaktadır. Dakikalar içerisinde onlarca haberin yayımlandığı dijital medya kanallarında, okuyucu ilk olarak haber başlığını okumaktadır. Savaş ve çatışma dönemlerinde yapılan haberlerde sık sık ve sadece liderlerin açıklamalarına yer veren geleneksel medya kuruluşları, sıradan vatandaşın sıkıntılarının kamuoyuna yansımaları zorlaştırmaktadır. Her iki haber sitesinin iki aylık süreçteki tüm haber başlıkları incelendiğinde Hurriyet.com.tr'nin yüzde 81'inin, T24'ün ise yüzde

61'inin resmi kaynakların açıklamalarını haberleştirdiği ortaya çıkmıştır. Başlıklarına bakıldığında resmi olmayan kaynaklar içerisinde sıradan vatandaşın ifadelerine yer verme oranı oldukça düşüktür. T24 haber sitesi, 278 haberden sadece 2 (yüzde 0,72) tanesinin başlığında sıradan vatandaşın açıklamasını haberleştirmiştir. Hurriyet.com.tr ise 29 (yüzde 1,8) başlıkta sıradan vatandaşın ifadelerine yer vermiştir. Haber başlıklarında sık sık liderlerin açıklamalarının kullanılması, sıradan vatandaşın sorunlarının görmezden gelinmesine yol açabilmektedir. Sadece liderlerin, hükümet sözcülerinin ya da bakanların bilindik taleplerine, açıklamalarına değinilmesi, aynı zamanda barış için oluşturulabilecek farklı yolların önünün açılmasına engel olmaktadır. Resmi olmayan kaynakların (vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları, sanatçılar...) ifadelerinin haberleştirilmek, çatışmadan etkilenen her kesimin sorunlarının çözüme kavuşması için bir adım niteliğindedir.

Gündem

İletişim uzmanı Prof. Haluk Şahin: Rusya-Ukrayna savaşına tarihin ilk "hakikat sonrası" savaşı diyebiliriz

02 Mart 2022 10:25

- A +

Görsel 2. T24 Örnek Haber: İletişim Uzmanı Prof. Haluk Şahin: Rusya Ukrayna Savaşına Tarihin İlk "Hahikat Sonrası" Savaşı Diyebiliriz

Başlıklarda, çatışmayla ilgili profesörlerin, uzmanların ifadelerini kullanmak, derinlikli analizlerin ve yeni hedeflerin ortaya çıkmasını kolaylaştırabilmektedir. (Lynch ve McGoldrick, 2000: 30-33) Profesör, uzman ya da düşünürlerin ifadeleri T24 haber başlıklarında 3 (yüzde 1,08), Hurriyet.com.tr’de 7 (yüzde 0,44) defa geçmektedir.

Zelenski, "Putin karşıtı koalisyon kuruyoruz" dedi; Erdoğan dahil, dünya liderleriyle konuştuğunu söyledi

Zelenski, konuştuğu liderlerle Rusya'ya somut yaptırımları görüştiklerini söyledi

Görsel 3. T24 Örnek Haber: Zelenski, “Putin Karşıtı Koalisyon Kuruyoruz”Dedi; Erdoğan Dahil, Dünya Liderleriyle Konuştuğunu Söyledi

Eşit temsil kategorisine bakıldığında, Ukrayna sözcüğü Rusya’ya göre haber başlıkları içerisinde her iki sitede de daha fazla kullanılmıştır. Hurriyet.com.tr’nin başlıklarında Ukrayna ve Zelenski kelimelerine, Rusya ve Putin’e oranla 101 kere daha yer verildiği gözlemlenmiştir. T24’te ise bu fark 18’dir. Resmî Kurumların ifadelerine bakıldığında, her iki haber sitesinde de Ukrayna’nın Rusya’ya oranla daha fazla yer bulduğu tespit edilmiştir. Barış gazeteciliği perspektifinde yapılan haberlerde, sadece Ukrayna ve Rusya’ya değil savaştan etkilenen tüm kesimlere eşit söz hakkı verilmelidir. Her iki haber sitesinde de bu eşitliğin sağlanamadığı görülmüştür. Türkiye genelinde bakıldığı zaman ise Türkiye yetkililerinin Hurriyet.com.tr’de T24’e göre daha fazla

açıklamasının haberleştirildiği ortaya çıkmıştır. Hurriyet.com.tr 80 başlıkta Türkiye'nin resmi kaynaklarının yaptığı açıklamaları haberleştirirken, bu oranın T24'te 6 olduğu görülmektedir. Muhalefetin açıklamaları ise Hurriyet.com.tr'de 1609 haberden 5 haberin başlığında, T24'te 273 haberden 8 başlıkta kullanılmıştır. T24'te bu oranlar birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Hurriyet.com.tr'nin, Türkiye'nin hükümet ve muhalefet yetkililerinin savaşa ilgili açıklamalarını haberleştirirken eşit bir şekilde yer vermediği açıkça görülmüştür.

HABERLER > DÜNYA HABERLERİ

NATO Zirvesi'nde aile fotoğrafı... Tarihi görüşme: Türkiye çözüm için devrede

Güncelleme Tarihi: Mart 24, 2022 19:01

#NATO

#Cumhurbaşkanı Erdoğan

#NATO Zirvesi

Oluşturulma Tarihi: Mart 24, 2022 16:42 · 2dk okuma

Görsel 4. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: NATO Zirvesi'nde Aile Fotoğrafı... Tarihi Görüşme: Türkiye Çözüm İçin Devrede

Geleneksel savaş gazeteciliğinde sadece ölü ve yaralı sayısına ve çatışmanın kendisine odaklanılmaktadır. Barış gazeteciliğinde, savaşın sebepleri, çatışmadan hangi grupları etkilediğini ya da etkileyebileceği, çözüm yolları ve çatışmadan zarar gören tüm tarafların talepleri detaylandırılarak okuyucuya sunulmalıdır. Alankuş, Barış Gazeteciliği El Kitabı'nda savaş devam ederken 'umut' vadeden haberlerin yapılmasının barışın sağlanmasına yönelik yapıcı bir etki yaratacağını belirtmektedir. (2016:52) Hurriyet.com.tr'nin haber başlıklarına bakıldığında, 1609 haber başlığında 93 kere (yüzde 5,78) 'barış', 'görüşme', 'müzakere', 'çözüm' sözcüklerinin kullanıldığı görülmüştür. Bu

kelimeler kullanılırken Türkiye ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadelerine ve müzakerelerdeki katkılarına sıklıkla değinilmiştir.

Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski'den İstanbul'daki müzakereye ilişkin açıklama: Olumlu sinyaller var

"Bizim yok olmamız için savaşmaya devam eden bir gücün temsilcilerinin sözlerine güvenmemiz için herhangi bir nedenimiz yok"

Görsel 5. T24 Örnek Haber: Zelenski 'den İstanbul'daki Müzakereye İlişkin Açıklama: Olumlu Sinyaller Var

T24 haber sitesinde ise, 278 haberden 79 tanesinde (yüzde 28,42) savaş gazeteciliği perspektifinde oluşturulan 4 kelime geçerken, 21 tanesinde (yüzde 7,55) barış gazeteciliği perspektifinde oluşturulan kelimelerin geçtiği görülmüştür. Lynch ve McGoldrick'e (2000:31) göre, şiddet ve çatışma ile ilgili haberler ne kadar fazla paylaşılsa, diğer çözüm yolları o kadar dışlanmış olacaktır. Şiddetin önlenmesindeki tek çözüm daha fazla şiddet olarak görülecektir. T24'ün, müzakere ve görüşmelerle ilgili yaptığı haberlerde, Ukrayna ve Rusya'nın resmi kaynaklarından yapılan açıklamalara daha çok yer verdiği tespit edilmiştir. Sıradan insanların barış için önerileri ya da söylemleri oldukça az haberleştirilmiştir.

'Kanıtlanmamış Suçlamalara Yer Verme' kategorisi kapsamında yapılan incelemede, T24 haber sitesinde 8, Hurriyet.com.tr'de ise 48 iddiaya yer verildiği görülmüştür.

HABERLER > DÜNYA HABERLERİ

Son dakika... Ukrayna savaşında korkunç iddia! Putin, Zelenski için 400 kişilik suikast ekibi gönderdi!

Güncelleme Tarihi: Şubat 28, 2022 14:50

#RUSYA

#Ukrayna

#Wagner

Hurriyet.com.tr/DIŞ HABERLER

Oluşturulma Tarihi: Şubat 28, 2022 12:48 · 3dk okuma

Görsel 6. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Ukrayna Savaşında Korkunç İddia! Putin Zelenski İçin 400 Kişilik Suikast Ekibi Gönderdi

Hurriyet.com.tr'in haberleri incelendiğinde, iddiaları haberleştirirken başlıklarda dikkat çekici kelimeler kullandığı görülmüştür. Haber başlıklarında 'bomba iddia, şok iddia, flaş iddia' gibi ifadeler kullanılmıştır. Geleneksel medya kuruluşlarında, sosyal medya hesaplarından sitelere yönlendirmek için başlıklarda merak uyandırıcı, abartılmış ya da çarpıtılmış kelimelerin kullanılması internet gazeteciliğinde sıklıkla kullanılan bir tık tuzağıdır. Kâr amaçlı geleneksel medya kuruluşlarında daha fazla görülmek ya da tıklamak için oluşturulan bu başlıklar, okuyucularda barışa ve çözüme olan inancı azaltmaktadır. İddiaların gerçek gibi gözükmesi, savaşla ilgili birçok spekülasyonun artmasına neden olmaktadır. Lynch ve McGoldrick (2000:32), iddialar haberleştirilirken, kimin ne açıklama yaptığının haber içerisinde paylaşılması gerektiğini belirtmektedir. İncelemede, Hurriyet.com.tr'nin yabancı basın kuruluşlarının 12 iddiasını haberleştirdiği ve 4 haberinde kaynağın belirsiz olduğu tespit edilmiştir. 48 iddia içerisinde Ukrayna'nın Rusya'ya yönelik iddiaları 15 haber başlığında görülürken, Rusya'nın iddiaları 3 haber başlığında görülmüştür.

Güvenlik kaynakları: Putin'in saldırgan tavırlarının arkasında kanser tedavisi yatıyor olabilir

Rusya lideri Putin'in son beş yıldır davranışlarının değiştiği iddia edildi

Görsel 7. T24 Örnek Haber: Güvenlik Kaynakları: Putin'in Saldırgan Tavırlarının Arkasında Kanser Tedavisi Yatıyor Olabilir

T24 haber sitesinin yayımladığı haberler incelendiğinde başlıklarda 7 iddiaya yer verildiği tespit edilmiştir. 8 iddiadan 3'ü yabancı basın kuruluşlarına, 1'i Rus istihbaratından bir muhbire, 1 tanesi ise Ukrayna ABD büyükelçisine ait olduğu görülmüştür. Köşe yazarlarının iddiaları ise 3 başlıkta haberleştirilmiştir. Lynch ve McGoldrick (2000:32), 17 ilkesinde haberde, 'olduğu düşünülen'; 'olarak görülüyor' vb. gibi ifadeler kullanmaması, bunun yerine iddia sahibini net bir şekilde paylaşılması gerektiğini belirtmektedir. T24 haber sitesinin yayımladığı haberlerde Rusya'ya yönelik iddiaları haberleştirdiği görülmüştür. 8 haber içerisinde Ukrayna ile ilgili iddia olmadığı tespit edilmiştir.

HABERLER > DÜNYA HABERLERİ

Putin'in korkutan yalnızlığı! Rus gazetecinin yarattı...

Güncelleme Tarihi: Mart 14, 2022 15:06

#Vladimir Putin

#İgor Kovalçuk

#Kremlin Sarayı

Derleyen: Sevin Turan Fotoğraflar: Alamy, Associated Press Grafik: Harun Elbol
Oluşturulma Tarihi: Mart 13, 2022 08:31 · 11dk okuma

Görsel 8. Hurriyet.com.tr Örnek Haber: Putin'in Korkutan Yalnızlığı! RusGazetecinin Yazdıkları Endişe Yarattı

Lynch ve McGoldrick'e (2000:31) göre, savaş gazeteciliğinde sıklıkla başvurulan mağdur edici ifadeler taraflardan birini şeytanlaştırmaktadır. Bu da tarafları 'biz' ve 'onlar' diye ayırarak barışa olan inancı azaltmaktadır. İnsanlara ne olduğunu anlatırken kullanılan ifadelerin duygusal ve belirsiz olmaması gerekmektedir. Hurriyet.com.tr'nin

76 haber başlığında duygusal/belirsiz başlıklara rastlanmıştır. Bu ifadeler; *dehşet*, *gözyaşı*, *korku*, *korkunç*, *endişe*, *darbe*, *tehdit*, *şok* (*şok eden*, *şok hamle*), *çarpıcı*, *vahşet*, *kan donduran* haber başlıklarında karşımıza çıkmaktadır. Bu tür kelimelerin sıklıkla kullanımı, saldırıya uğrayan sıradan vatandaşı etkisiz hale getirmektedir. Lynch ve McGoldrick, bu ifadeleri kullanmak yerine halkın savaşa baş etme yöntemlerinin ve çözüm önerilerinin haberleştirilmesini önermektedir.

3.5. FOTOĞRAFLARIN ANALİZİ

Bir beden zedelenmesi, parçalanması ya da bozulmasını sergileyen tüm görüntüler pornografiktir. Birçok insan için ıstırap verici bir şey görme isteğinin çekiciliği de aynı derecede kuvvetli bir etkidir (Sontag, 2004:96).

Günümüzde internetin en fazla takip edilen mecra olması sebebiyle, medya kuruluşları savaş fotoğraflarını talep gördüğü ve gündem değiştirdiği için sıklıkla kullanmaktadır. Savaş fotoğraflarının internet haberciliğinde kullanımında, savaş alanındaki gerçekler belirli bir etik anlayıştan geçirilerek yayımlanmalıdır. Savaşta şiddete maruz kalmış insanların bedensel mahrumiyetleri korunmalıdır.

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya hareket başlattığı 24 Şubat ve 24 Nisan arası yayınlanan haber fotoğrafları içerik analizi kapsamında analiz edilmiştir. Örneklem için seçilen Hürriyet.com.tr ve T24 haber sitesindeki haberlerde kullanılan fotoğrafların ve videoların hangi temsilleri kullandığı analiz edilerek tablolastırılmıştır. İki haber sitesinin de bazı haberlerde haber fotoğraflarını birkaç görüntünün birleşmesinden oluşturduğu tespit edilmiştir. Bir fotoğrafta ve videoda birçok temsil olabileceği için inceleme fotoğraf sayısına göre değil, haber sayısına göre yapılmıştır. Yayımlanan haberlerdeki tüm görüntüler incelenerek, kullanılan temsiller tespit edilip, belirli başlıklar altında kategorileri oluşturulmuştur.

3.5.1. Hurriyet.com.tr

Hurriyet.com.tr'nin 2 ay içerisinde yayımladığı 1609 habere bakıldığında, 492 resmi kaynak (Türkiye Yetkilileri, Ukrayna Yetkilileri, Rusya Yetkilileri, ABD Temsilcileri, Avrupa Liderleri ve Yetkilileri, Diğer Ülke Yetkilileri, Türkiye Muhalefeti) içeren haberde; ülke liderleri, bakanları, temsilcileri ya da yetkililerinin fotoğrafları kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 17. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Fotoğraf	Oranı
Resmi Kaynaklar	492	30,58%
Resmi Olmayan Kaynaklar	258	16,10%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Resmi olmayan kaynakların görüntüleri ise (sıradan vatandaşlar, tanınmış kişiler, iş insanları, gazeteciler, uzmanlar) 258 haberde kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 18. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Video	Oranı
Resmi Kaynaklar	110	6,84%
Resmi Olmayan Kaynaklar	123	7,64%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr'nin 2 ay içerisinde yayımladığı 1609 habere bakıldığında, 317'sinde haber fotoğrafı yerine video haber kullanıldığı görülmüştür. Videolarda Hürriyet'in de sahibi olan Demirören Medya Grubu'ndan CNN Türk'ün televizyon haberlerini, olay yeri görüntülerini ya da resmi ve resmi olmayan kaynakların açıklamalarının ya da görüntülerinin paylaşıldığı tespit edilmiştir. Haberlerde resmî kişiler 110 videoda yer alırken, resmi olmayan kişilerin görüntüleri 123 videoda görülmüştür.

Tablo 19. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Fotoğraf	Oranı
Devlet Yetkilileri	486	30,21%
Sıradan Vatandaşlar	162	10,07%
Tanınmış Kişiler	46	2,86%
İş İnsanları	36	2,24%
Gazeteciler, Uzmanlar	15	0,93%
NATO Yetkilileri	13	0,81%
Türkiye Muhalefet Yetkilileri	8	0,50%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr yayımladığı haberlerde devlet yetkililerinin fotoğraflarına sıradan vatandaşa göre 3 kat daha fazla yer verdiği görülmüştür. Devlet yetkililerinin fotoğrafları 486 haberde yer alırken bu rakam, sıradan vatandaşlarda 162, tanınmış kişilerde 46, iş

insanlarında 36, gazeteciler ve uzmanlarda 15, NATO yetkililerinde ise 13'tür. Türkiye muhalefetinin fotoğrafları ise 8 haberde yer almaktadır.

Tablo 20. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Video	Oran
Devlet Yetkilileri	110	6,84%
Sıradan Vatandaşlar	93	5,78%
Tanınmış Kişiler	10	0,62%
İş İnsanları	3	0,19%
Gazeteciler, Uzmanlar	9	0,56%
Türkiye Muhalefet Yetkilileri	1	0,06%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Videolarda, devlet yetkililerinin açıklamalarının ve eylemlerinin yer aldığı görüntülerin 110 kere kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, sıradan vatandaşlar 93, tanınmış kişiler 10, gazeteciler ve uzmanlar 9, iş insanları 3 ve muhalefet yetkililerinin haber videolarında 1 defa yer aldığı görülmüştür.

Tablo 21. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Fotoğraf	Oran
Rusya Yetkilileri	152	9,45%
Türkiye Yetkilileri	116	7,21%
Ukrayna Yetkilileri	108	6,71%
Avrupa Yetkilileri	59	3,67%
ABD Yetkilileri	30	1,86%
Diğer Ülke Yetkilileri	21	1,31%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Haber fotoğraflarında en çok Rusya yetkililerinin fotoğraflarının kullanıldığı görülmüştür. Rusya'daki devlet görevlilerinin fotoğraflarının 152 farklı haberde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu rakam Türkiye'de 116, Ukrayna'da 108, Avrupa'da 59, ABD'de 30 ve diğer ülke yetkililerinde 21'dir.

Tablo 22. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Video	Oran
Rusya Yetkilileri	14	0,87%
Türkiye Yetkilileri	44	2,73%
Ukrayna Yetkilileri	33	2,05%
Avrupa Yetkilileri	4	0,25%
ABD Yetkilileri	13	0,81%
Diğer Ülke Yetkilileri	2	0,12%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Haber videolarına bakıldığında Türkiye yetkililerinin görüntülerinin 44 kullanım oranı ile en yüksek orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu oran, Ukrayna'da 33, Rusya'da 14, ABD'de 13, Avrupa'da 4 ve son olarak diğer ülkelerin yetkililerinde 2'dir.

Tablo 23. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Savaş Alanlarına/ Silahlara Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Fotoğraf	Oran
Askerler ve Savaş Silahlarının Görüntüleri	141	8,76%
Savaş Alanları	84	5,22%
Cansız Bedenler	15	0,93%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr 141 haberinde Rusya ya da Ukrayna askerlerinin görüntülerini ve savaşta kullanılan silahların (tank, insansız hava aracı, füzeler vb.) görüntülerini paylaşmıştır. 84 haberde savaş alanlarını (yıkılmış binalar, bombalanma görüntüleri, olay yerleri...), 15 haberde ise cansız bedenlerin fotoğraflarını yayımladıkları tespit edilmiştir. Cansız beden fotoğraflarının yayımlanırken buzlandığı ya da yüz kısmının görünmediği fotoğrafların kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 24. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Savaş Alanlarına/Silahlara Yer Verme Oranı

Hurriyet.com.tr	Video	Oran
Asker ve Savaş Silahları	42	2,61%
Savaş Alanları	77	4,79%
Cansız Bedenler	4	0,25%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Yayımlanan videolarda savaş alanlarının görüntülerinin 77 haberde yer aldığı tespit edilmiştir. Askerlerin ve savaş silahlarının görüntüleri 42 haber videosunda, cansız bedenler ise 4 haber videosunda görülmüştür.

Tablo 25. Hurriyet.com.tr'nin Fotoğraflarında Liderlere Yer Verme Oranı

Hürriyet.com.tr	Fotoğraf	Oranı
Putin	116	7,21%
Zelenski	82	5,10%
Erdoğan	38	2,36%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Hurriyet.com.tr'de liderlerin fotoğraflarının paylaşılma oranına bakıldığı zaman ise ilk sırada Putin'in yer aldığı görülmektedir. Zelenski'nin 82 haberde, Erdoğan'ın ise 38 haberde fotoğrafının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 26. Hurriyet.com.tr'nin Videolarında Liderlere Yer Verme Oranı

Hürriyet.com.tr	Video	Oranı
Putin	10	0,62%
Zelenski	22	1,37%
Erdoğan	20	1,24%
Toplam Haber Sayısı	1609	100,00%

Videolarda yer alma oranına bakıldığında, Zelenski'nin 22, Erdoğan'ın 20, Putin'in ise 10 haber videosunda etkin olarak yer aldığı tespit edilmiştir.

3.5.2. T24 Haber Sitesi

T24'ün 2 ay içerisinde yayımladığı 278 habere bakıldığında, 118 resmi kaynak (Türkiye Yetkilileri, Ukrayna Yetkilileri, Rusya Yetkilileri, ABD Temsilcileri, Avrupa Liderleri ve Yetkilileri, Diğer Ülke Yetkilileri, Türkiye Muhalefeti) içeren haberde; ülke liderleri, bakanları, temsilcileri ya da yetkililerinin fotoğrafları kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 27. T24'ün Fotoğraflarında Resmi ve Resmi Olmayan Kaynaklara Yer Verme Oranı

T24	Fotoğraf	Oranı
Resmi Kaynaklar	118	42,45%
Resmi Olmayan Kaynaklar	53	19,06%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

Resmi olmayan kaynakların görüntüleri ise (sıradan vatandaşlar, tanınmış kişiler, iş insanları, gazeteciler, uzmanlar) 53 haberde kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 28. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı

T24	Fotoğraf	Oranı
Devlet Görevlileri	118	42,45%
Sıradan Vatandaşlar	15	5,40%
Gazeteciler, Uzmanlar, Yazarlar	16	5,76%
İş İnsanları	7	2,52%
Tanınmış Kişiler	15	5,40%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24 yayımladığı haberlerde devlet yetkililerinin fotoğraflarına sıradan vatandaşa göre yaklaşık 7 kat daha fazla yer verdiği görülmüştür. Devlet yetkililerinin fotoğrafları 118 haberde yer alırken bu rakam, sıradan vatandaşlarda ve tanınmış kişilerde 15, iş insanlarında 7, gazeteciler ve uzmanlarda 16'dır.

Tablo 29. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Yetkili/ Sıradan Kişilere Yer Verme Oranı

T24	Fotoğraf	Oran
Rusya Yetkilileri	37	13,31%
Türkiye Yetkilileri	12	4,32%
Ukrayna Yetkilileri	48	17,27%
Avrupa Yetkilileri	7	2,52%
ABD Yetkilileri	1	0,36%
Diğer Ülke Yetkilileri	8	2,88%
Türkiye Muhalefet Yetkilileri	5	1,80%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

Haber fotoğraflarında en çok Ukrayna yetkililerinin fotoğraflarının kullanıldığı görülmüştür. Ukrayna'daki devlet görevlilerinin fotoğraflarının 48 farklı haberde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu rakam Türkiye'de 12, Rusya'da 37, Avrupa'da 7, ABD'de 1, diğer ülke yetkililerinde 8 ve Türkiye muhalefeti yetkililerinde 5'dir.

Tablo 30. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Ülke Yetkililerine Yer Verme Oranı

T24	Fotoğraf	Oran
Putin	33	11,87%
Zelenski	43	15,47%
Erdoğan	8	2,88%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24'te liderlerin fotoğraflarının paylaşılma oranına bakıldığı zaman ise ilk sırada Zelenski'nin yer aldığı görülmektedir. Zelenski'nin 43, Putin'in 33, Erdoğan'ın ise 8 haberde fotoğrafının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 31. T24 Haber Sitesinin Fotoğraflarında Savaş Alanlarına/ Silahlara Yer Verme Oranı

T24	Fotoğraf	Oran
Asker ve Savaş Silahlarının Görüntüleri	34	12,23%
Savaş Alanları	15	5,40%
Cansız Bedenler	2	0,72%
Toplam Haber Sayısı	278	100,00%

T24 haber sitesi, 34 haberinde Rusya ya da Ukrayna askerlerinin görüntülerini ve savaşta kullanılan silahların (tank, insansız hava aracı, füzeler vb.) görüntülerini paylaşmıştır. 15haberde savaş alanlarını (yıkılmış binalar, bombalanma görüntüleri, olay yerleri...), 2 haberde ise cansız bedenlerin fotoğraflarını yayımladıkları tespit edilmiştir. Cansız beden fotoğraflarının yayımlanırken Hurriyet.com.tr'deki gibi buzlandığı görülmüştür.

T24 haber sitesinin 2 ay içerisinde yayımladığı 278 habere bakıldığında, 13 haberde video kullanıldığı görülmüştür. Videolarda televizyon haberlerini, liderlerin sosyal medya paylaşımlarının ya da olay yeri görüntülerini paylaşıldığı tespit edilmiştir. Video

içeren haberlerde toplam 23 temsile rastlanmıştır. Videolarda 5 kez Zelenski'ye, 6 defa uzman ve gazetecilere, 4 kez sıradan vatandaşa, 3 olay yerlerine, 2 kez asker ve savaş silahı görüntülerine, 1 defa tanınmış kişiler, Türkiye Muhalefeti ve Rusya yetkililerine yer verdiği görülmüştür.

3.6. FOTOĞRAFLARIN YORUMLANMASI

Fotoğrafın anlamı kullanıldığı haber başlığıyla birlikte üretilmektedir. Savaş ile ilgili bir politikacının söylemleri haberleştirilirken, politikacının yerine savaşta yaralanan sıradan bir vatandaşın fotoğrafının kullanılması anlamı tamamen değiştirebilmektedir. Sontag (2004:9), savaş alanlarından paylaşılan görüntüler için; “Bütün fotoğraflar, altlarına eklenen yazılar ya da üstlerine konan başlıklarla açıklanmayı veya çarpıtılmayı beklerler. Yazısını değiştirirseniz, çocukların ölümü kolaylıkla yeniden ve yeniden kullanılabilme özelliğine sahiptir” sözlerini kullanmaktadır.

Hurriyet.com.tr ve T24 haber sitesinin fotoğrafları örnek haber fotoğrafları seçilerek yorumlanmıştır.

Görsel 9. T24 Haber Fotoğrafı: Zelenski

T24 Haber Başlığı: Ukrayna Devlet Başkanı Zelenski: Anlamli ateşkes görüşmeleri için Rusya şehirlerimizi bombalamayı bırakmalı

T24'ün haberlerinde en çok (yüzde 15,47) Ukrayna Devlet Başkanı Vladimir Zelenski'nin fotoğraflarını kullandığı tespit edilmiştir. Zelenski'nin fotoğrafları kullanılırken, herhangi bir mizansen yapılmadığı görülmektedir. Ancak, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in paylaşıldığı bazı fotoğraflarında aşağıda görüldüğü gibi arka plana konmuş tanklar yer almaktadır. Herhangi bir çözüm önerisi olmayan, sadece insanların daha fazla nefret duymasını sağlayacak olan haber ve fotoğraflar barışa katkı sağlamamaktadır. Tam tersine çözüme olan inancı azaltıp, savaşı körüklemektedir.

Görsel 10. T24 Haber Fotoğrafı: Putin

T24 Haber Başlığı: Deniz Zeyrek: Putin'i ancak elindekinden daha büyük bir deşnek gösteren başka bir deli durdurabilir

Alankuş (100), haberci ve editörlerin haberlerinde kullandıkları fotoğraflarla savaşın görünmeyen yüzünü şeffaf bir şekilde göstermelerinin barış gazeteciliğinin bir koşulu olduğunu belirtmektedir. Ancak bunun yanı sıra neleri niçin göstermeyeceklerinin de bilincinde olmaları gerektiğinin altını çizmektedir. Sıradan vatandaşın savaşta neler yaşadığına, zorluklarına veya çözüm yollarına ışık tutmak barış gazeteciliği açısından önemlidir. Her iki haber sitesinin de sıradan vatandaşın görüntülerine ve taleplerine devlet yetkililerine göre daha az yer verdiği tespit edilmiştir. T24'te devlet yetkililerinin fotoğrafları 118 haberde yer alırken, sıradan vatandaşın görüntülerinin sadece 15 haberde görülmektedir. Hurriyet.com.tr'de ise devlet yetkililerinin 486, sıradan vatandaşların görüntüleri 162 defa kullanılmıştır.

Görsel 11. Hurriyet.com.tr Haber Fotoğrafı: Cansız Bedenler

Hurriyet.com.tr Haber Başlığı: Dehşete düşüren kareler: Kanlı işgalde ölenler, toplu mezara gömüldüler

Sontag (2004:9), yıkılmış evlerin ya da ölü sivillerin fotoğraflarını paylaşmak düşmana duyulan kinin artmasına neden olabileceğini belirtmektedir. Hurriyet.com.tr'nin 84 haberde yıkılmış binalar, bombalanma görüntülerini ya da olay yerlerini, 15 haberde ise cansız bedenlerin fotoğraflarını yayımladığı tespit edilmiştir. Ayrıca, savaş alanlarının görüntülerinin 77, askerlerin ve savaş silahlarının görüntülerinin 42, cansız bedenlerin ise 4 haber videosunda yer aldığı görülmüştür. T24 haber sitesinin, 34 haberinde Rusya ya da Ukrayna askerlerinin görüntülerini ve savaşta kullanılan silahların görüntülerini, 15 haberde savaş alanlarını, 2 haberde ise cansız bedenlerin fotoğraflarını yayımladığı tespit edilmiştir. Lynch ve McGoldrick'e (2000:31) göre, gazeteci savaşta insanların ölüp ölmediğini bilmek ve haberleştirmek zorundadır. Ancak, sürekli sert sözcükler içeren haberler yapmak şiddeti tırmandırmakta, orantısız tepkilerin meşrulaştırılmasına neden olmaktadır. Hurriyet.com.tr 2 aylık süreçte 1609 haber paylaşmıştır. Haberlerin Rusya Ukrayna savaşıyla birebir bağlantısı olmadığı, Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizle bağlantılı olarak haber üretildiği gözlemlenmiştir. 147 haberin, sitenin ekonomi kategorisi altında yayımlandığı tespit edilmiştir.

Hurriyet.com.tr Haber Başlığı: Flaş iddia: Zelenski bir haftada üç kez suikasttan kurtuldu!¹⁴

Görsel 12. Hurriyet.com.tr Haber Fotoğrafı: Zelenski

Fotoğrafın derin hisler çağrıştırma yetkisi en büyük güçlerinden biridir. Ancak anlatım, politik bağlam ve analizden bağımsız olan bu güç aynı ölçüde de tehlikelidir. İronik biçimde bir imge ne kadar vurucu ise yanlış yönlendirmede de o kadar güçlenir. (Linfield, 2013: 63)

Haberde Rusya Devlet Başkanı Putin'in Zelenski'yi öldürmek istediğine atıf yapılmaktadır. Zelenski'nin üç defa suikasttan kurtarıldığı bilgisi verilerek bir tehlikenin içinde olduğu vurgulanmıştır. Haber için kullanılan görsel üç fotoğrafın kolajlanmasıyla oluşmaktadır. Bu kolajda, Zelenski'nin askeri üniformalarla oturduğu ve ellerini önünde birleştirdiği "savunmasız" görünen bir fotoğrafı ve "korktuğunu ifade eden" fotoğrafı yer almaktadır. Bu fotoğrafların yanına bir de silah eklenmiştir. Hurriyet.com.tr'de oluşturulan bu kolajda Zelenski'nin her an tehlike içerisinde ve yalnız olduğu anlaşılmaktadır. Başlıkta olayın iddia olduğu belirtilse de haber görselinde oluşturulan mizansenle olayın gerçekliğine vurgu yapılmaktadır.

¹⁴ <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/flas-iddia-zelenski-bir-haftada-uc-kez-suikasttan-kurtuldu-42015590>

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte hayatımıza giren internet, gazetecilik pratiklerini önemli ölçüde etkilemiştir. 2000’li yılların başından itibaren sosyal medya uygulamaları sayesinde sosyal hayat internet ortamına aktarılmıştır. Milyarlarca insanın iletişimini saniyeler içerisinde sağladığı internet, gazeteciler için de yepyeni fırsatlar yaratmıştır. Sadece şirket sahibi kesimin sahip olduğu geleneksel medya kuruluşlarına alternatif olarak internette düşük sermayeyle kurulan haber siteleri, zaman içerisinde en çok tercih edilen haber kaynakları haline gelmiştir. Alternatif medya kuruluşlarının önünün açılması ise barış odaklı gazeteciliğin yapılması için gazetecilere imkân yaratmıştır. Ancak geleneksel medya kuruluşlarının internet gazeteciliğine adapte olması uzun sürmemiştir. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olayı saniyeler içerisinde milyarlarca insanın öğrendiği internet ortamında doğru bilgiye olan ihtiyaç gitgide artmıştır. İnternette olay yerinden tüm internet kullanıcılarının bilgi paylaşabilmesi, çatışma bölgelerindeki görüntülerin sansürsüz bir şekilde yayımlanmasının önünü açmıştır. İnsanların hak arayabildiği bu yeni mecrada aynı zamanda sürekli gündem değiştiği için tepkiler de kısa sürmektedir. Paylaşılan haberlerin barış odaklı habercilik perspektifinden ele alınması önemlidir.

Savaş haberlerinde şiddetin detaylarına inmek internet gazeteciliğine haberi okuyucular için merak uyandırıcı hale getirmek için uzun zamandır kullanılan bir yöntem haline gelmiştir. Ancak, okuyucunun sürekli şiddet içeren ayrıntılara ve görüntülere maruz kalması zamanla şiddeti normalleştirmesine neden olmaktadır. Barış gazeteciliğinde önemli olan çatışmayı körükleyen bir dil kullanmak yerine uzlaştırıcı olmaktır. Savaşta şiddet içeren anları "inanılmaz görüntüler" olarak paylaşmak, sadece içeriğin daha fazla tık almasına yarayacaktır ve bu savaş odaklı gazeteciliğe bir örnek niteliği taşımaktadır. Savaş ve çatışma internet haberciliğinde kullanımında, savaş alanındaki gerçekler belirli bir etik anlayıştan geçirilerek yayımlanmalıdır.

Sonuç olarak, Hurriyet.com.tr geleneksel gazetecilik çizgisinden çıkmadığı, haber başlıkları ve fotoğraflarının ‘tık almak’ üzerine kurulduğu, Rusya’nın ifadelerini ve eylemlerini haberleştirirken eleştirel bir dil kullandığı görülmektedir. Sıradan vatandaşın ifadelerine devlet yetkililerine göre daha az yer verilmiştir. Gerçekliği henüz kanıtlanmamış olayların haberleştirildiği, iddiaların daha sonrasında o haber üzerinde

doğrulanmadığı ya da yalanlanmadığı görülmüştür. Türkiye'nin savaştaki konumu üzerine yapılan haberlerde Erdoğan'ın çözüme katkılarının üzerinde durulduğu ayrıca Bayraktar savaş silahlarıyla ilgili övgü içeren haberler yapıldığı gözlemlenmiştir. Haber başlıklarında “dehşet, korkunç, vahşet, çarpıcı, kan donduran, darbe” gibi belirsiz/duygusal ifadelerle rastlanmıştır. Savaş haberlerinde şiddetin detaylarına inmek internet gazeteciliğine haberi okuyucular için merak uyandırıcı hale getirmek için uzun zamandır kullanılan bir yöntem haline gelmiştir. Ancak, okuyucunun sürekli şiddetin ayrıntılarına maruz kalması zamanla şiddeti normalleştirmesine neden olmaktadır. Barış gazeteciliğinde önemli olan çatışmayı körükleyen bir dil kullanmak yerine uzlaştırıcı olmaktır. Savaştaki şiddet içeren anları "vahşet, dehşet, korkunç" gibi ifadelerle paylaşmak, sadece içeriğin daha fazla tık almasına yarayacaktır ve bu savaş odaklı gazeteciliğe bir örnek niteliği taşımaktadır.

Her iki ülke için eşit temsil sunmadığı “Zelenski ve Ukrayna” sözcüklerinin “Rusya ve Putin” kelimelerinden haber başlıklarında 101 kez daha fazla geçtiği tespit edilmiştir. T24 Haber Sitesi'nde ise 278 haberden 147 haber başlığında resmi kaynaklardan ve resmi olmayan kaynaklardan yapılan açıklamalara yer verilmiştir. Bu başlıklardan 89'unda resmi kaynakların açıklamaları, 58 tanesinde ise resmi olmayan kaynakların ifadeleri görülmüştür. Resmi olmayan kaynakların yüzde 51,72'sini gazeteciler, muhabirler, köşe yazarları ve yazarlar oluşturmaktadır. Gazetecilerin ifadeleri haberleştirilirken, Nagehan Alçı, Rasim Ozan Kütahyalı, Fatih Altaylı, ErtuğrulÖzkök, İsmail Saymaz, Abdurrahman Dilipak, Yılmaz Özdil gibi popüler gazeteciler ve yazarların tercih edildiği görülmüştür. Barış gazeteciliğine katkı sağladığı açılardan bakılacak olunursa, T24'te Hurriyet.com.tr'de kullanılan belirsiz/duygusal ifadelerle rastlanmamıştır.

Ukrayna Rusya Savaşı'nda sıradan insanların ifadelerine her iki haber sitesinde de resmi kaynaklara göre daha az rastlanmıştır. Hurriyet.com.tr'nin Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'deki bakanlıkların açıklamalarına daha fazla yer verdiği, T24 haber sitesinin ise popüler gazetecilerin, diğer ülke liderlerinin ifadelerini haberleştirdiği görülmüştür. Her iki haber sitesinde de barışa yönelik kelimelerin daha az kullanıldığı ve çözüm içeren haberlere daha az rastlandığı tespit edilmiştir. Sıradan vatandaşın talepleri, çözüm önerileri yerine liderlerin bilindik talepleri haberlerde daha çok karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Hurriyet.com.tr'de iddialara daha fazla yer verilmiş, cansız beden ve yaralı insan görüntüleri daha fazla paylaşılmıştır. Olay yerinden daha fazla

görüntü paylaşan Hurriyet.com.tr'nin haber ajanslarının (DHA, İHA) son dakika haberlerini sık sık kullandığı, T24 haber sitesinin ise BBC Türkçe'nin kapsamlı araştırmalar içeren haberlerini yayımladığı tespit edilmiştir.

Toplumsal barışa katkı sağlamak adına haberlerin barış gazeteciliği perspektifiyle oluşturulması gerekmektedir. İnternet ortamında savaşı körükleyen ifadelerin, görüntülerin sıklıkla yayımlanması barışa olan inancı azaltmaktadır. Taraflar için kullanılan ifadelerin bir tarafı şeytanlaştırırken diğer tarafı mağdurlaştırmaması gerekmektedir. Liderlerin bilindik söylemlerinin yerine, savaştan etkilenen tüm tarafların taleplerine ve çözüm önerilerine haberlerde yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akgül, Ç. (2010). *Cinsiyet ve Militarizm*, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş, C. (2007). "İnternet'in Gazeteciliğe Getirdiği Yenilikler", *Selçuk İletişim*, 5(1),30-41.
- Arık B., Kılıç S. (2015). *Türkiye'de Geleneksel Gazetecilik Anlayışına Alternatif Bir Yaklaşım: İnternet Gazeteciliği*. (Doktora Tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arsan, E. (2005). "Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik", Der. Sevda Alankuş, *Gazetecilik ve Habercilik*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 125-137
- Askarov, S. (2019). *Rusya'nın Gürcistan, Ukrayna ve Suriye'ye Askeri Müdahalelerinin Neo-realizm Çerçevesinde Analizi*. (Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atabek, Ü. (2003). "İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya için Olanaklar", (Derleyen) Sevda Alankuş, *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları, 97-141.
- Atabek, Ü. (2005). "Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya", Sevda Alankuş (der.), içinde, *İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya için Olanaklar*. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları
- Atton, C. (2014). "Alternatif Medya' ya Yaklaşmak: Teori ve Metodoloji". Ed. Berrin Yanıkkaya ve Barış Çoban. *Kendi Medyanı Yarat, Kavramlar, Tartışmalar, Örnekler -I-*. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 21-62.
- Aydoğan, A., & Başaran, F. (2012). "Yeni Medyayı Alternatif Medya Bağlamında Anlamak", ed. Ömer Özer, *Alternatif Medya Alternatif Gazetecilik* içinde. Konya: Literatürk Yayınevi, 213-247

- Başaran, F. (2004). *Yeni İletişim Teknolojilerinin Düzenlenmesi ve Yaygınlaştırılması: Türkiye'de ve Avrupa Birliği'nde İnternet ve Cep Telefonunun Yaygınlaşmasının Karşılaştırmalı Çözümlemesi*, (Yayınlanmış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baudrillard, J. (2017) *Simülaklar ve Simülasyon*, çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Bilgin, N., (2006) *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi* Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Briggs, A., & Burke, P. (2011). *Medyanın Toplumsal Tarihi: Gutenberg'ten İnternet'e*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Castells, M. (2005). *Ağ Toplumunun Yükselişi*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul: İstanbulBilgi Üniversitesi Yayınları, Cilt 1
- Castells, M. (2013). *İsyan ve Umut Ağları: İnternet Çağında Toplumsal Hareketler*, Çev. Ebru Kılıç, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Cıvaş G. (2018). *Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında İletişim Özgürlüğü ve Türkiye'de İnternet Düzenlemeleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Aktaş, C. (2013). "İnternet'in Gazeteciliğe Getirdiği Yenilikler". *Selçuk İletişim*, 5(1), 30-41 Bağlantı: <https://dergipark.org.tr/en/pub/josc/issue/19015/200719>
- Çakır, H. (2006). "Bir İletişim Dili Olarak İnternet". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 71-96.
- Demirel S. D. (2019). *Eleştirel Ekonomi Politik Kuramı Işığında Dijital Medya İle Değişen Gazetecilik Pratikleri: Dijital ve Basılı Gazeteler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Erdoğan, İ. (2007). *Türkiye'de Gazetecilik ve Bilim İletişimi, Yapısal Özellikler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara: GÜ İletişim Fakültesi.
- Erol, M. S., & Oğuz, Ş. (2018). "Karma Savaş Teorisi ve Rusya-Ukrayna Savaşı". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(2), 399-415.
- Geçer, E. (2018). "Barış Gazeteciliğinin Sosyo-politik İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme". *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(1), 32-51.

- Göktürk Y. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği Kavramının Değişimi ve Dönüşümü*, (Doktora Tezi) İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,.
- Güler, M. (2018). “Bir Manipülasyon Aracı Olarak Rızanın İmalatı”. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 75-101.
- Halıcı, N. (2005). *Online Gazetecilik*, Sevda Alankuş (der.), içinde, “İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya için Olanaklar”, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları
- Herman, E., & Chomsky, N. (2012). *Rızanın İmalatı: Kitle Medyasının Ekonomi Politikası*, Çev. Ender Abadoğlu. İstanbul: BGST Yayınları.
- İnce, M. (2018). *Haber Edinme Aracı Olarak İnternet ve İnternet Haberciliği*, Eğitim Yayınevi.
- İnce, Y. (2018). “Matbaanın Osmanlı Topraklarına Geç Gelmesinin” Müsebbibini Aramak Ya Da Eski Bir Tartışmaya Dâhil Olmak”, *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 20, 625,649.
- İrvan, S. (2012). “Barış Gazeteciliği Mümkün mü?”, Ömer Özer (Ed.). *Alternatif Medya, Alternatif Gazetecilik*, Konya: Literatürk Yayınları
- Karaduman, M. (2009). *Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Haber Üretim Süreci ve Haberin Yapısı: Doğan ve Doğuş Grubu Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin F., (1998). *Uluslararası Hukukta Kuvvet Kullanma: Savaş, Karışma ve Birleşmiş Milletler*. Ankara: Mülkiyetler Birliği Vakfı Yayınları.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, İstanbul: Pozitif Yayınları
- Linfield, S. (2013). *Acımasız Aydınlik, Fotoğraf ve Politik Şiddet*, Çev. Mehmet Emir Uslu, İstanbul: Espas Yayınları.
- Maigret, E. (2011). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. (Çev. H. Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marx, K. and Engels, F. (2014). *Komünist Manifesto*. (Çev.) Celâl Üster –Nur Deriş. İstanbul: Can Yayınları

- McGoldrick, A., & Lynch, J. (2000). *The Peace Journalism Option*. Available from the Conflict and Peace Forums Web site.
- Özer, Ö. (2012). *Alternatif Medya, Alternatif Gazetecilik ve Joseph Pulitzer*, Ömer Özer (Ed.). Alternatif Medya, Alternatif Gazetecilik, Konya: Literatürk Yayınları
- Öztürk, B. (2017). *Radyo Yayıncılığının Dijitalleşmesi ve Radyo Dinleyicisinin Dönüşümü*. (Onaylanmış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Peltekoğlu, Z. (1988). *Cumhuriyet Döneminde Türk Basınında Kadın Gazeteciler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Sontag, S. (2004). *Başkalarının Acısına Bakmak*, Çev. Akınhay. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Tokgöz, O. (1994). *Temel Gazetecilik*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Tosun Durmuş, B. (2017). "Matbaa Teknolojisinin Osmanlı Devleti'ne Giriş Koşulları ve Tartışmalar". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 950-968. DOI: 10.19145/e-gifder.285754
- Tüfekçioğlu, H. (1992). "Cumhuriyet İdeolojisi ve Türk Basını". *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(3), 45-96.
- Vural, Z., & Bat, M. (2010). "Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma". *Journal of Yasar University*, 5(20), 3348-3382.
- Yalçinkaya, H. (2008). "Savaşlarda Asker-Medya İlişkilerinin Geldiği Son Aşama: İliştirilmiş Gazetecilik". *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(19), 29-56.
- Woolf, V. (1938). *Üç Gine*, Çev. İlknur Güzel (2013) İstanbul: İletişim Yayınları
- Yıldız, G. (2012). *Dünyada ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği: Olanaklar ve Eleştiriler*, İstanbul: Sosyal Yayınları.

İnternet Kaynakları:

AA, Doç. Dr. Şener Aktürk, *Sebepleri ve sonuçlarıyla rusyanın işgali*, Erişim Tarihi:

21.07.2022 Bağlantı: <https://www.aa.com.tr/tr/analiz/sebepleri-ve-sonuclariyla-rusya-nin-ukrayna-yi-iskali/2512248>

AA, *AB Komisyonu Başkanı von der Leyen: Ukrayna bu savaşı kazanmak zorunda*”Erişim

Tarihi: 21.07.2022, Bağlantı; <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-komisyonu-baskani-von-der-leyen-ukrayna-bu-savasi-kazanmak-zorunda/2596241>

Alankuş, S. (2016). *Bariş gazeteciliği el kitabı*, Yayınları, Bianet (Çevrimiçi)

Erişim Tarihi: 23.02.2021

https://bianet.org/files/static/bia_kitaplar/barisgazeteciligikitap.pdf, İstanbul: IPS

İletişim Vakfı

Bianet, *Rusya, Ukrayna'ya askerî harekât başlattı*, Erişim Tarihi: 16.03.2022

Bağlantı:<https://bianet.org/bianet/dunya/258205-rusya-ukrayna-ya-askeri-harekat-baslatti>

Euronews, *AB, 160 Rus senatör ve oligarka yaptırım uygulayacak, Belarus'a dayeni kısıtlamalar geldi*, Erişim Tarihi: 21.07.2022, Bağlantı:

<https://tr.euronews.com/2022/03/09/ab-160-rus-senator-ve-oligarka-yapt-r-m-uygulayacak-belarus-a-da-yeni-k-s-tlamalar-geldi>

Euronews, *ABD'den Ukrayna'ya yeni 1 milyar dolarlık askeri yardım*, Erişim Tarihi:

21.07.2022, Bağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/05/rusya-n-n-ukrayna-iskali-savasta-son-durum-canl-blog>

Euronews, *FT: Ukrayna'nın popüler silahı Bayraktar, Türkiye'nin SİHA politikasının bir parçası*, Erişim Tarihi: 22.07.2022, Bağlantı:

<https://tr.euronews.com/2022/03/13/ft-ukrayna-n-n-populer-silah-bayraktar-turkiye-nin-siha-politikas-n-n-bir-parcas>

Euronews, *Rusya'nın Ukrayna ve Batı'dan talepleri neler?* Erişim Tarihi: 16.03.2022,

Bağlantı: <https://tr.euronews.com/2022/03/08/rusya-n-n-ukrayna-ve-bat-dan-talepleri-neler>

Galtung J. (2015), *Violence, Peace, And Peace Research*, (Çevirimiçi) Erişim Tarihi:23.02.2021,http://demilitarisation.org/IMG/pdf/galtung_violence_peace_and_peace_research.pdf

Hurriyet.com.tr

Independent, *Rusya'ya "medya" yaptırımları genişliyor: Sosyal medyada Rus kanallarına engellemeler geldi, ülkedeki film gösterimleri durduruldu* Erişim Tarihi: 21.07.2022, <https://www.indyturk.com/node/478681/d%C3%BCnya/rusyaya-medya-yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1-geni%C5%9Fliyor-sosyal-medyada-rus-kanallar%C4%B1na-engellemeler>

İrvan, S. (2015). *Normatif Kuram Olarak Barış Gazeteciliği: Önermeler ve Engeller*, *Bianet* (Çevirimiçi) Erişim Tarihi: 07.04.2021, <https://m.bianet.org/bianet/medya/165505-normatif-kuram-olarak-baris-gazeteciligi-onermeler-ve-engeller>

McGoldrick, A., & Lynch, J. (2006, May). *Peace Journalism What Is It? How To Do It?*, *Sri Lanka Muslim Media Forum* (Çevirimiçi) Erişim Tarihi: 07.04.2021 https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick_Lynch_Peace-Journalism.pdf

Sputnik, *Ukrayna Krizi*, Erişim Tarihi: 21.07.2022, <https://tr.sputniknews.com/20220224/lavrov-ukrayna-konusunda-aldigimiz-tedbir-ve-kararlarin-amaci-rusya-halkinin-guvenligini-saglamak-1054206377.html>

24.com.tr

TRT HABER, *BM'den Asyalılara şiddet tepkisi: Endişe verici* Erişim Tarihi: 08.04.2021 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/bmden-asyalilara-siddet-tepkisi-endise-verici-566788.html>

Türk Dil Kurumu, *Güncel Türkçe Sözlük* (Çevirimiçi), sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 23.02.2021.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Gamze DOĞAN
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	---
İletişim	
E-Posta Adresi	